

DAN NEPREMAGANIH

Vsako leto se na dan borca znova in znova zamislimo v čas naše največje preizkušnje, ki se je začela z okupacijo naše domovine leta 1941. Tedaj nam je, kot nikoli poprej v zgodovini, bila dvanajsta ura našega narodnega obstoja ali nagle pogube. In prav zato so bile potrebne modre, globoko utemeljene in pogumne odločitve. Si naj izberemo smrt ali življenje? Pot v smrt je vodila čez lagodno polje hlapčevstva, ukrivljenih hrbtenic in duha, pot v življenje pa čez golgoto žrtev in trpljenja. Upreti se tujim zavojem, rabljem na naši domači zemlji, je pomenilo — boj.

Slovenski narod je v svoji tisočletni zgodovini, vse od naselitve na ozemlju med Sočo in Dravo, Zilo in Kolpo že večkrat stal pred hudimi preizkušnjami. Njegovi sovražniki so bili v vsej tej dolgi zgodovini prej ko slej isti: na severu, vzhodu in zahodu. Večkrat so ga zavojevali, zaslužili. Za jarem in bič sta poskrbeli tudi svetna in cerkvena gospodstva, saj je moral zanj garati s krvavimi žulji, odravitovati tlako in desetino. Toda klonil ni. V urah največjih preizkušenj ni izgubil vere v svobodo. In ta vera ga je ohranjala s svojim opojem vse od davnih dni. Prav s to vero v srcu je bil naš narod neuničljiv in neumrljiv, čeprav je togo in na videz ponižno prenašal naloženi jarem, se z golimi pestmi spopadal s Turki, se zbral proti izkoriščevalskim graščakom v močno kmečko vojsko in se skozi stoletja trgala iz železnih spon.

Tako je nastopil odločen dan, 4. julij 1941.

S sestanka, ki ga je sklical generalni sekretar KPI tovariš Tito v hiši Vladislava Ribnikarja na Dedinju v Beogradu, ki so se ga udeležili člani politbiroja CK, je bil odposlan poziv vsem jugoslovanskim narodom, naj začno oboroženi boj proti tujim nasilnikom. S tem pozivom so si jugoslovanski narodi utirali pot iz stranskega položaja — po boja in bitk in skupnih junaških dejanjih za rešitev lastnega življenja in domovine.

Ob tem pozivu jugoslovanski narodi niso oklevali. Postali so enotna in bratska družina, usmerjena k istim smotrom in ciljem. Spričo stoletnih razočaranj in ponižanj so postali zrelejši in samozavestnejši. Zravljali so tilnik in hrbtenico in skočili s sramotnega odra, kamor so jih bili postavili okupatorji. Pograbili so preprosto za gorjačo ter udarili po človeških volkovih. Nič jih ni motilo svetohlinsko modrovanje prejšnjih preračunljivih oblastnikov in marnanje klečeplaznih modrecev Evrope, češ da so s tem, da so kot majhni narodi pograbili za orožje in se uprli, zapisani gotovi smrti. Uporniki v srcu Evrope, sredi nacistične trdnjave! Dolej so bili znani le kot neuki in nevedni balkanski pastirji, znani po tem, kako jih tlači in izkorišča domača in tuja gospoda, zdaj pa na mah: uporniki, partizani! Vendar se je ob dejanjih jugoslovanskih narodov ves trezni svet resnično začudil prerojenju in prebujenju. Kljub kvilingom, četnikom, ustašem in beli gardi so partizani zmagovali in se čedalje učinkoviteje spopadali s sovražnikom od Triglava do Djevdjelije, od Jadrana do vzhodnih meja.

Narod, ki se bori, ne more umreti.

In nismo umrli. Zmagali smo — in v tem je naš ponos, naša prihodnost, zakaj znane so nam velike žrtve za veličino svobode, svobode, ki je zrasla kot rdeča roža iz krvi in žrtev. Zato se tudi vsako leto ob dnevu borca znova in znova zamislimo v tisti čas velike odločitve. V mislih smo pri mrtvih in herojih, beremo pesmi pesnikov-borcev, gledamo slike slikarjev-partizanov. Občudujemo tega, nekoč tako majhnega in socialno zatrtega človeka, ki je postal upornik z vsem srcem in razumom. In prav zaradi njega si želimo ustvarjalnega miru. Ko z vso iskrenostjo omenjamo številne žrtve, katerim je še posebej posvečen dan borcev, praznik nepremaganih, si tkemo pisano preprogo želja: da bi bila Jugoslavija najsrečnejša, najplemenitejša in najpravičnejša domovina vsem, ki so zanj vse žrtvovali v preteklosti in so pripravljeni zanj vse žrtvovati, če bo potrebno, tudi v prihodnosti.

ČRTOMIR SINKOVEC

Ob dnevu borca, našem skupnem prazniku, čestitamo:

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije
Republiški odbor ZRVS Slovenije
Založba Borec
Uredništvo in uprava TV-15

● TITO — SRČIKA NOVE JUGOSLAVIJE

stran 3

● LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD

stran 5

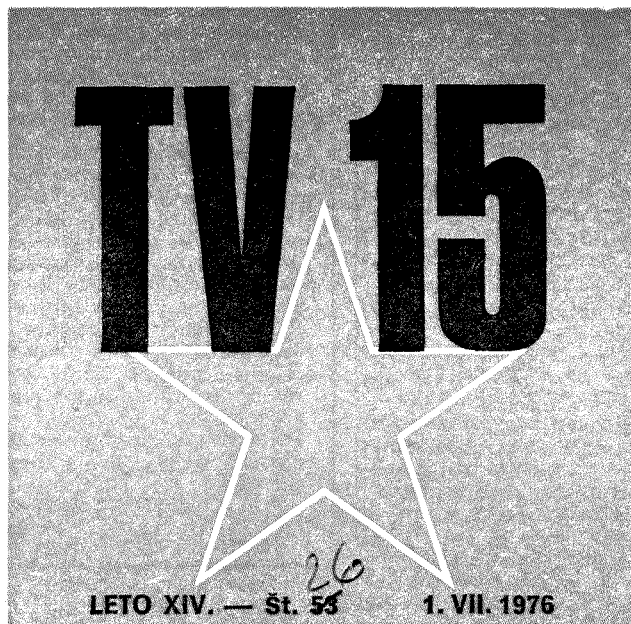
Janko Rudolf o nekdanjem soboru
JOZETU KLANJSKU VASJI

● MIROVANJE NI BIL NJEGOV NAČIN ŽIVLJENJA

stran 6

● POTOVANJE SKOZI ČAS

stran 7

UTRINKI IN ODMEVI

Še so spomini, vredni zapisa

Odgovor na pismo Ivana Kruga iz Tržiča

Ne morem si kaj, da ne bi odgovorila na pismo »Dobronamerni predlogi« tovariša Ivana Kruga, ki ste ga objavili v 18. številki »TV 15«.

Ne vem, zakaj bi omenjeni tovariš imel rad v našem časniku sestavke o športu, ki bi zanimali le malo naših bralcev. Ker nisem prvomajski hrošč od leta 1945, saj sem dve zimi z enotami 9. korpusa prehodila Primorsko po dolgem in počez, dobro vem, kakšen šport smo gojili v narodnoosvobodilni vojski in kolikor se spominjam, so bili smučarski skoki edini športni dogodek in to januarja 1945. leta v Cerknem.

Naš šport je bilo urjenje v streljanju in naša tarča sovražnik, naša zmaga pa njegov beg. Imeli smo pohode in naš vaterpolo je bil prebresti mrzlo reko, da smo se izognili sovražniku in morebitnim izgubam naših borcev. Hajduka smo poznali v vsakem borcu, ki se je boril proti okupatorju in koval zlato svobodo naše domovine.

Zato mislim — naj mi tovariš Ivan Krug ne zamere, saj vem, da so bili njegovi predlogi dobronamerni — da je najboljši šport prepustiti drugim časnikom.

Torej: pustimo »TV 15« takšen, kot je, brez športnih sestavkov, saj tisti ljudje v hribovskih vasicah, katerim je »TV 15« pri srcu in ki so med vojno z nami delili poslednji kosček kruha, za šport nimajo časa! V potu svojega obraza morajo garati od zore do mraka in njihovo dvigovanje uteži je poln koš, optan na ramo.

Šport naj gre mimo »TV-15«, saj mu že dnevno časopisje odmerja dovolj prostora. Mi pa se oddolžimo ljudem, ki so se borili za svobodo in tistim, ki so med narodnoosvobodilnim bojem borcem nudili vse, kar so imeli, z obujanjem spominov na najtežje dni naše zgodovine. Ne pozabimo, da je še mnogo nezapisanega, vredno spomina in naše pozornosti.

IVANKA BRIŠAR-MIHELIČ
Ljubljana, Gospodinjska 17

Še pomnite, tovariši!

To pisemce naj bo skromno darilo borčevskemu časniku »TV 15«, ki ga zelo rad prebiram

Živim v zamejstvu, v vasi Dišice na Koroškem. Rodil sem se v revni delavski družini. Moj oče Mihael je bil tesar in je bil zaposlen v tovarni na

Blejski Dobravi. Zaradi naprednega mišljenja je izgubil delo in potem je svojo družino preživel z denarjem, ki ga je zaslužil kot priložnostni delavec. Pri delu se je ponesrečil in za posledicami nesreče je v starosti trinajst let umrl. Moja mati Helena je rodila šestnajst otrok. Le osem nas je ostalo, drugi so pomrli v rani mladosti. Po očetovi smrti je morala skrbeti za številno družino. Zagrabiti je morala za vsako delo, da nas je nekako nahranila. Čim smo otroci malo odrasli, smo si morali sami služiti kruh. Tudi moja mati je bila naprednega mišljenja in tako je vzgajala svoje otroke. Naša družina je bila ves čas vojne aktivno udeležena v narodnoosvobodilnem boju. Mojega brata Ivana so zaprli, mučili in nazadnje ustrelili kot talca.

In kakšna je bila moja življenjska pot?

Po končani osnovni šoli 1930. leta sem se zaposlil kot delavec na Slovenskem Javorniku. Ze takrat sem

bil vključen v napredno organizacijo »Enotnost«, ki jo je vodil znani delavski voditelj Venceslav Perko. Organizirali smo tudi delavsko stavko, ki smo jo uspešno vodili šest tednov. Potem so me odpustili, aretirali ter sodili kot osebi, nevarni za takratni družbeni režim. Ko sem zagrozil, da se bom umaknil preko meje, če ne bom dobil dela, sem spet dobil zaposlitev. Delal sem do vpoklica v vojsko. Po trimesečnem vojaškem službovanju sem dobil osemindvajset dni dopusta in takrat sem dezertiral.

Odločil sem se, da grem kot prostovoljec v špansko državljansko vojno!

Spominjam se, da sva jo s tovarišem Albertom Kragolnikom, starim komunistom, po skrivnih poteh mahnila preko Stola...

Pot nas je tako pripeljala do gradu Figareos, kjer

je bila zbirna baza. Kmalu so nas oborožili in poslali na fronto. V španski državljanski vojni sem bil ranjen v glavo. Iz tistih dni se dobro spominjam naslednjih tovarišev: Dušana Kvedra, Viktorja Jerihe, Staneta Bobnarja, Martina Gostinčarja, Franca Zajca, Joža Gregorčiča, Stanka Fendeta in drugih.

Leto 1941 sem dočkal v taborišču v Franciji, kjer sem bil skupaj z Viktorjem Jeriho, Dušanom Kvedrom, Albertom Kragolnikom, Jožetom Bajtom, Jožetom Pikonom in drugimi.

Iz taborišča s Franciji so nas odpeljali v nemške gestapovske zapore in pozneje v neko delovno taborišče. Pobeg je bil do leta 1942 nemogoč. V tem času sem dobil tudi prvo zvezo z domom, ki je bila prekinjena od 1937. leta, ko sem vstopil v špansko državljansko vojno. Takrat sem tudi zvedel, da so ubili brata Ivana ter zastrupili teto v Celovcu. Kmalu zatem sem hotel pobežniti, a mi pobeg ni uspel, uspel sem šele drugič.

Po prihodu na slovensko Koroško, sem začel delati v ilegali za narodnoosvobodilno gibanje in za priključitev slovenskega dela Koroške k Jugoslaviji. To je trajalo do 1943. leta, ko sem vstopil v partizanske vrste. Prvo sem bil na Mežakliji, pozneje v vrstah Gorenjskega odreda... Dne 19. aprila 1945. leta sem bil v nekem boju huje ranjen v nogi in sem se najprej zdravil v partizanski bolnišnici v Lomu nad Tržičem. Moje zdravljenje je trajalo vse do osvoboditve in še po osvoboditvi v Ljubljani, ko so me 14. avgusta 1945 odpustili iz vojske kot vojaškega vojnega invalida.

Potem sem prosil, da mi dovolijo oditi na Koroško, kjer sem živel že prej.

Cepprav je bilo konec vojne in sem mislil, da bom mirno zaživel, se je boj in trpljenje nadaljevalo. Kot komunista so me takoj 1946. leta zaprli v celovške zapore, v katerih sem bil štiri mesece... Zdaj živim kot zavedni Slovenec in aktivni bорец za pravice slovenskih Korošcev v Avstriji v vasi Dišice na Koroškem, kjer sem poročen.

Povedal bi rad še to, da sem se kot udeleženec španske državljanske vojne udeležil tudi petega kongresa španskih borcev, ki je bil v Splitu. Dni, ki sem jih preživel v domovini, ne bom nikoli pozabil! Ze ko prekoračim državno mejo, se počutim kot preroben, kot svoj med svojimi. Kaj mi pomeni srečanje s tovariši, s katerimi sem se z ramo ob rami boril za iste cilje, si lahko mislite! Ni mi lahko, saj živim v zamejstvu kot politično nezahelen. Ob koncu bi se rad zahvalil vsem, ki so storili vse, da smo se v teh dneh v Splitu tako prijetno počutili, tudi predstavnikom jugoslovanske ljudske armade.

To pisemce sem napisal kot skromno darilo borčevskemu časniku »TV 15«, ki ga rad prebiram.

Tovariški in borbeni pozdrav!

STANKO FINŽGAR
Dišice na Koroškem

PRIPIS UREDNIŠTVA:

Bogata je vaša življenjska pot in in če vas nanjo spominja kakršnakoli zgodovinsko dragocena fotografija, nam jo pošljite; objavili jo bomo in po objavi tudi vrnil.

ZUNAJ NASIH MEJA

Berlinski sestanek

V hotelu »Stadt Berlin« v središču vzhodnega Berlina so se 29. junija sestali voditelji 28 evropskih komunističnih partij. Prva je tja prispela sovjetska delegacija, ki jo je vodil Leonid Brežnjev, pol ure za njo pa je prišla jugoslovanska delegacija, ki jo je vodil predsednik ZKJ Josip Broz-Tito. Sestanek je zgodovinskega pomena za delavska gibanja v Evropi.

Prve delegacije so izkoristile čas pred konferenco za medsebojne razgovore. Tako se je naš predsednik Tito sestal najprej s prvim sekretarjem Enotne socialistične partije Nemčije Erichom Honeckerjem, zatem pa tudi z Brežnjevom. Tito in Brežnjev, oba s svojimi sodelavci, sta se pogovorila v prijateljskem vzdušju o vprašanih konferenca in o glavnih nalogah boja za dosego trajnega miru in varnosti evropskih narodov. Prav tako sta obravnavala vprašanja sodelovanja med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo v partijskih in meddržavnih odnosih.

Kot je bilo rečeno, so zaključni dokument pripravili že prej, da so ga obravnavale in odobrile že vse partije. Kljub temu so voditelji partij morali pojasniti svoja stališča in poudariti tudi neka stališča, ki niso vsem pogodu, saj je dokument re-

zultat kompromisa in zajema le tisto, kar je sprejemljivo za vse. S tem je bil izključen pritisk večine in zagotovljena enakopravnost podpisnic.

Stališča naše delegacije so znana iz dnevnega tiska. Zato omenjamo samo izjavo Giancarla Pajette, člana italijanske delegacije, ki je pred odhodom dejal časnikarjem:

»Berlinski srečanje dobiva pomen, ki gre mnogo dlje od potrditve solidarnosti komunističnih partij... Teme, o katerih je bilo govora med dolgotrajnimi pripravami, bodo zanimive za vse, ki si želijo trajni mir, neodvisnost slehernega naroda, družbeni napredek vsake države, uveljavitev demokracije in spoštovanje narodnih posebnosti... Prav gotovo je velikega pomena to, da smo uspeli izoblikovati skupen dokument, ki je sad kolektivnega dela, ki ne nasprotuje politični usmeritvi, katero določa vsaka partija v svojem okviru in jo izvaja v svoji državi popolnoma samostojno.«

Tako ZKJ kot največje zahodnoevropske partije so dosegle, da je bilo upoštevano načelo javnosti konference. Več sto časnikarjev je lahko spremljalo potek konference po notranji televizijski mreži.

P. V.

ZA INTERNACIONALIZACIJO KOROŠKEGA VPRAŠANJA

Predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev so se spričo zaostritve položaja zlasti po sklepu strank o preštevanju manjšin zglasili v sredo 16. 6. 1976 pri jugoslovanskem generalnem konzulu v Celovcu Bojanu Lubeju. Prikazali so mu trenutni položaj in ga prosili, da posreduje zveznemu sekretariatu za zunanje zadeve SFRJ željo koroških Slovencev po nadaljnji podpori njihovega boja in posebej po ustreznih diplomatskih intervencijah pred mednarodnimi forumi v zaščito interesov slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Generalni konzul Lubej je zagotovil, da bo prošnjo posredoval pristojnim organom.

V nedeljo 20. junija 1976 pa je veleposlanik Vlahov sprejel novoizvoljeno predsedstvo Narodnega sveta koroških Slovencev, ki ga je naprosilo, da bi se Jugoslavija tudi v bodoče zavzemala za uresničitev pravic koroških Slovencev, in sicer tudi pred mednarodnimi forumi. Veleposlanik Vlahov je zagotovil, da bo Jugoslavija v bodoče z največjo intenzivnostjo pred različnimi forumi izkoristila vse možnosti, da mednarodno svetovno javnost seznani s položajem koroških Slovencev in o neizpolnjevanju državne pogodbe s strani avstrijske vlade.

SLOVENSKI VESTNIK,
25. junija 1976

V Sowetu pri Johannesburgu je temnopoltu prebivalstvo protestiralo proti obveznemu učenju jezika afrikaanščine, tj. jezika belopoltnih priseljencev Burov. V bistvu pa gre za nekaj drugega: temnopolti prebivalci, ki so v velikanski večini, zahtevajo uveljavitev človeških pravic. Tudi kapitalistične države zahtevajo od Vorsterjevega režima ukinitve politike rasnega zapostavljanja (apartheid), ker se bojijo, da ne bi prišlo do ponovitve angolskega primera. — Na sliki: temnopolta dijaka v Sowetu nosita mrtvo tovarišico, ki so jo ustrelili Vorsterjevi temnopolti policaji.

IZ GOVORA FRANCA ŠETINCA

TITO - SRČIKA NOVE JUGOSLAVIJE

TITO JE VEDEL, DA NA OBEH BREGOVH SOTLE V DELOV. NIH LJUDEH TLI PLAMEN UPORA PROTI IZKORIŠČEVALCEM IN ZATIRALCEM

Trebeče si je tovariš Tito izbral za eno izmed pomembnih oporišč in izhodišč svoje revolucionarne dejavnosti tudi zato, ker je te kraje dobro poznal, pa tudi zato, da je od tu mogel kar najbolje pomagati slovenskim in hrvaškim komunistom. Iz teh skritih krajev je usmerjal dejavnost obnovljene in pomlajene Komunistične partije Jugoslavije. Poznal je svoje rojake; vedel je, da na obeh bregovih Sotle v delovnih ljudeh tli plamen upora proti izkoriščevalcem in zatiralcem, ki je prvič zažarel v velikih uporih slovenski in hrvaški kmetov. Veroval je v borbenost in enotnost med delovnimi ljudmi, med zagorskimi, bistrškimi in kozjanskimi plebejci, ki jih pripadnost slovenskemu in hrvaškemu narodu nikoli ni ločevala v njihovem boju proti skupnemu sovražniku — izkoriščevalski posvetni in cerkveni gospodski.

RODILA SE JE NOVA ZGODOVINA NARODOV IN NARODNOSTI JUGOSLAVIJE IN TITO JE BIL SRČIKA NJENEGA BISTVA

Prihodnje leto bo minilo štirideset let, ko je Tito stopil na čelo partije. V zelo kratkem času jo je usposobil za vodenje revolucije in narodnoosvobodilne vojne. Še več: demokratiziral in humaniziral jo je, speljal v množičnost, v akcijo, v boj, naredil jo je ljudsko v najčistejšem pomenu besede. In zgodovinska veljava tega je najbrž v tem, ker je storil več, kot se je zdelo mogoče glede na realne razmere v deželi in v primerjavi z drugimi državami.

Tudi za takšen narodnoosvobodilni boj in revolucijo, kot sta bili v Jugoslaviji, niso bile vnaprej dane samo ugodne razmere, toda rezultat je bil enkraten: rodila se je nova zgodovina

narodov in narodnosti Jugoslavije in Tito je bil srčika njenega bistva.

TITOVO IME SIMBOLIZIRA POMEN, KI BO IN MORA SEČI DALJ OD SEDANJH RODOV

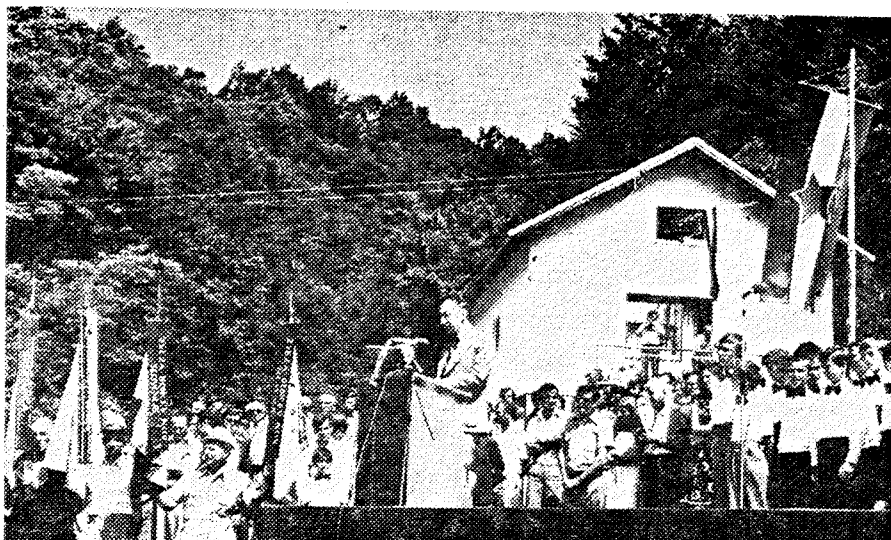
Ko se v mislih skušamo povzdigniti nad sedanost in se zazreti skozi dalje v prihodnost, se nam ponuja trdna opora, kajti Titovo ime simbolizira pomen, ki bo in mora seči dalj od sedanjih rodov. Nekdo je lepo rekel: »Tito je uspelo okupirati svet, toda za razliko od drugih zavojevalcev je uporabljal orožje, ki so ga mnogi ljudje na vseh celinah sveta sprejemali: miroljubno koeksistenco, neuvrščenost, neodvisnost, enakopravnost, spoštovanje.« Za Leninom bi lahko ponovili, da je to zrno, ki zadene bolj kot je kleno!

... V DOLŽNOST, KO BO VSAKDO IZMED NAS MISLIL NA SKUPNOST IN NE BO POZABIL NA POSAMEZNIKA

A koliko je tega, Titovega, v nas in koliko bo tega v novih pokolenjih? Toliko, koliko bomo to naravno in plemenito človeško nagnjenje ne samo ohranjali, temveč tudi poglobljali, radikalizirali in ga — skozi samoupravljanje — spreminjali v samozavest, v dolžnost, ko bo vsakdo izmed nas mislil na skupnost in ne bo pozabil na posameznika. To je namreč vsebina in pomen besede — Tito. To je tudi vsebina in pomen vodilne družbene vloge naše zveze komunistov, vseh naprednih sil. Danes in jutri.

RAZVIJAJTE SVETLE TRADICIJE, VARUJTE TA SIMBOL BRATSTVA IN ENOTNOSTI

Razvijajte svetle tradicije, varujte ta simbol bratstva in enotnosti, utrjujte žive vezi, ki so bile stekane med ljudmi na obeh straneh Sotle že davno in ki morajo povezovati tudi

Slovesne otvoritve spominskega parka v Trebečah pri Podsredi, kjer je tovariš Tito preživil otroška leta in kasneje pripravil tudi pomembne partijske dokumente, se je minulo soboto udeležila velika množica ljudi — domačinov in gostov — med katerimi so bili tudi: Lidiya Sentjura, Franc Setinec, Rudi Čačič, Albert Jakopič, Ljubo Jasnič ter drugi.

Spominski park Trebeče se nima dokončne podobe in ker vemo, da se z otvoritvijo tega pomembnega spomenika — ožjega spominskega območja Trebeč — temu kraju odpira možnost še hitrejšega razvoja, bi v tem skromnem poročilu o slovesnosti v Trebečah pri Podsredi še posebej poudarili družbeni dogovor, ki so ga dan pred otvoritvijo podpisali v Bistrici ob Sotli. »Kajti, storiti moramo vse, da bomo to območje tudi dejansko vključili v širši spominski kompleks Kumrovec—Kozjansko, ki ga moramo na obeh straneh Sotle obravnavati kot nerazdružljivo celoto, to pa je bila ves čas tudi Titova želja!« kot je v slovesnem govoru še posebej poudaril član IK predsedstva ZKS Franc Setinec. Na slovesnosti ob otvoritvi muzeja tovariša Tita so podelili tudi posebne plakete družbenopolitičnim in delovnim organizacijam, ki so še posebej prizadevno sodelovale pri urejanju kompleksa Kumrovec—Kozjansko.

Foto: ANDREJ SKALERIČ

LE TAKO NAM BO USPELO IZMERITI POT OD TAM, KJER SMO BILI, DO TAM, KAMOR ŽELIMO

Naša srčna želja je, da bi ti kraji skupaj s Kumrovcem vsak dan bolj privlačevali zlasti mladino, da bi po teh in drugih poteh spoznavala junška doba našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije. To so hkrati tudi kraji polni naravnih lepot pa tudi zgodovine, ki zajema napredno miselnost štirih stoletij, iz katere sta zrasla narodnoosvobodilni boj in naša sedanost. Samo tako je mogoče dobiti pravo mero za ocenjevanje naših sedanjih uspehov in le tako nam bo uspelo izmeriti pot od tam, kjer smo bili, do tja, kamor želimo.

Slavje na Rašici

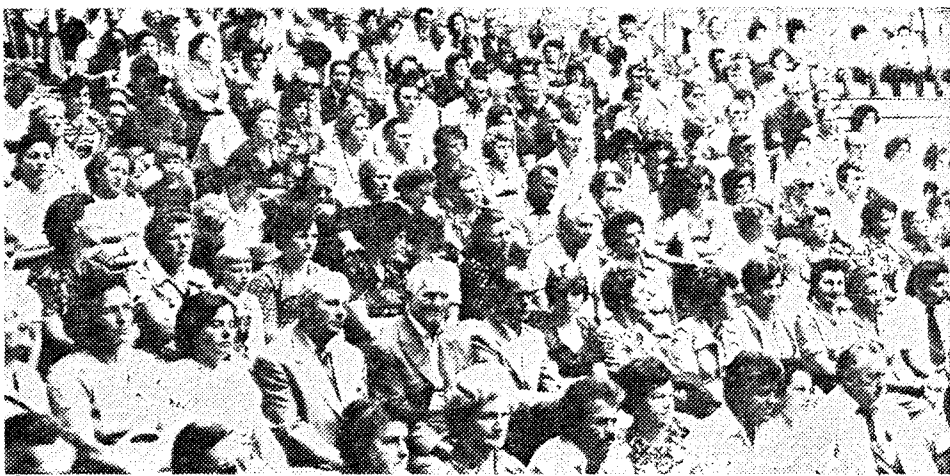
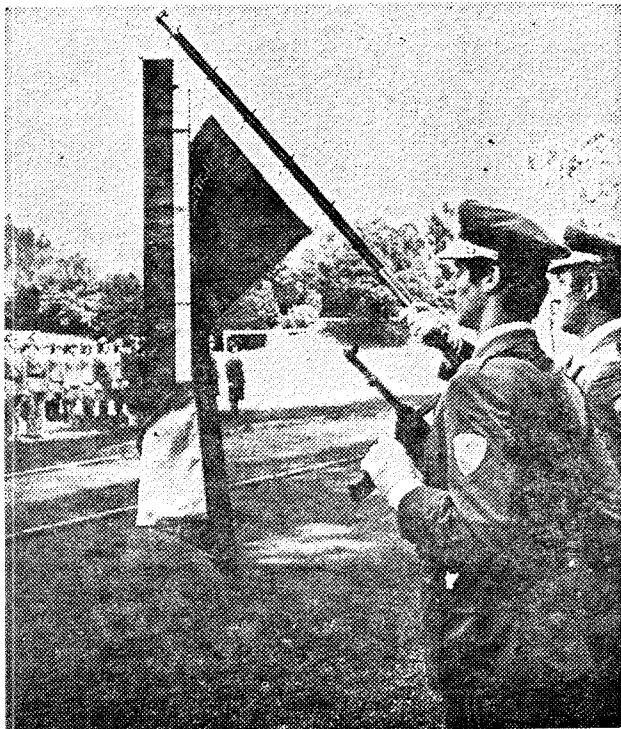
Šišenska občina je priredila osrednjo slovesnost svojega občinskega praznika 26. junija na Rašici. V tej vasi, ki jo je okupator požgal komaj nekaj mesecev po zasedbi, se je zbralo več kot deset tisoč občanov. Kot slavnostni govornik je nastopil narodni heroj Rado Pehaček. Poudaril je, da se je fašizem s požigom Rašice razgalil v vsej svoji nečlovečnosti. S požigom pa kljub temu ni uničil seme upora, ki ga je že zasejala Osvobodilna fronta. Govornik je pozval

navzoče, da se pridružijo ogorčenju zaradi avstrijskega sklepa o preštevovanju koroških Slovencev.

Na proslavi so najzaslužnejši občani prejeli javna priznanja in podpisani bili tudi dokument o pobratenju med občinama Šiška in Kavadarci. Zvečer pred dnevnim proslavo so slovesno odprli asfaltirano cesto do vasi in odkrili spominsko ploščo Rašiški četi. Navzoči so bili tudi Sergej Kralgher, France Popit in Andrej Marinc.

V šolskem centru republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije v Tacnu so imeli 25. junija svečano zaobljubo ob zaključku šolanja učencev 7. generacije šole za miličnike kadete in učencev šole za miličnike.

Foto: SILVO TERSEK

Srečanje ukradenih otrok

Minulo soboto je bilo v letnem gledališču v Grižah 6. srečanje ukradenih otrok iz vse Slovenije. V prijetnem okolju se je zbralo približno 300 moških in žensk, ki so bili v letih vojne odtrgani svojim staršem in poslani v razna taborišča v Nemčiji. Namen je bil seveda tak, da bi otroke ponemčili in jim izbrisali spomin na slovenski jezik in rodni kraj.

Pozdravni govor je imel tovariš Rado Čilenšek, slavnostni govor pa predsednik skupščine občine Zalec, Vlado Gorišek. V govoru je poudaril pomen takratnih dogodkov in današnjega oživljanja spominov nanje. Neobhodno potrebno je namreč, da tako kot ne smemo pozabiti na herojstva naših narodov, ne smemo pozabiti tudi neizrekljive stiske in trpljenja takratnih otrok in staršev, ki so odhajali neznani usodi nasproti.

V kulturnem programu so sodelovali godba na pihala iz Zabukovice, ženski pevski zbor, mladinski aktiv in najmlajši iz vrta iz Griž. Ob koncu slavnostnega dela so poslali pozdravno pismo tovarišu Titu. Potem je v prijetnem razpoloženju stekla beseda. Spomini so vrel na dan, eden bolj trpek od drugega, pa vendar drag. Malo med njimi je bilo takih, ki bi ob vrnitvi našli vse: mater, očeta, brate, sestre in dom. Razdejanje, ki ga je zapustil okupator v domačih krajih in v sroih ukradenih otrok je bilo neizmerno; tako veliko, da ne more in ne sme biti pozabljen.

Mladi krajevna skupnost Griže so ob tej priložnosti izdali svoje glasilo Iskra mladih, v katerem so napisali tudi nekaj spominov ukradenih otrok.

Foto in tekst: TONE TAVČAR

Pohod Kozjanskega odreda iz Bohorja v Prekmurje

Občina Sevnica bo julija letos organizator proslave v spomin na žrtve in boje, v času NOB. Ob tem bodo borci, aktivisti in izseljenci, skupno s prebivalci, obnavljali spomine na nepozabno obdobje naše revolucije. Posebno skrb bo organizator namenil tistim, ki so bili doslej v taki ali drugačni obliki premalo posredovani javnosti. Eden takih izsekov zgodovine Kozjanskega odreda je pohod, ki ga je ta odred opravil marca 1945. Pohod Kozjanskega odreda od Bohorja čez Hrvatsko in Madžarsko v Prekmurje je tako junaško dejanje, povezano z mnogimi boji in žrtvami, da bi zaslužil posebno raziskavo, predvsem pa beleženje spominov, dokler še živijo tisti, ki so pohod preživeli.

Za uvod k prispevkom o pohodu Kozjanskega odreda iz Bohorja v Prekmurje dajem (kot takratni pom. politkomisarja odreda) naslednji sestavek:

Komanda 1. bataljona Kozjanskega odreda. Od leve proti desni so: Vojko Cerjak, sekretar bataljona, Tone Zlindra-Janoš, komandant bataljona in Tone Račič-Zvone, politkomisar bataljona.

Kozjanski odred je šel na pohod iz Bohorja čez Hrvatsko in Madžarsko v Prekmurje po ukazu štaba 4. operativne cone. Ukaz je v štab odreda prinesel Stane Seifman in sicer v začetku meseca marca 1945. (V arhivu Instituta za delavsko gibanje v Ljubljani tega dokumenta ni. Tudi v muzeju revolucije v Celju in Brežicah nimajo tega dokumenta!)

Iz dnevnika, ki sem ga pisal marca 1945 je razvidno, da je imel odred cilj na hrvaški ali madžarski strani, kjer naj bi prebil bližajočo se fronto in se priključil v Prekmurju našim enotam. Naše enote naj bi v Prekmurju preprečile Rusom in drugim armadam, prodiranje in zadrževanje na našem ozemlju. Ukaz je posebej poudarjal, da morajo sovjetske in druge armade ostati za mejami naše domovine.

Priprave na pohod odreda v Prekmurje so bile obsežne. Formirati smo morali tako enoto, ki bi bila sposobna za hitre manevre, nenadne napade in taktične umike, poskrbeti pa smo morali za vse tiste borce, ki so morali ostati na območju Kozjanskega. V ta namen se je zbral 20. marca 1945 celotni odred v požgani vasi Pokojnik na Bohorju. Na zbornem mestu je štab odreda povabil tudi komando kozjanskega vojnega področja z borci, ki bi bili sposobni za omenjeni pohod ter člane okrožnega komiteja KP za Kozjansko. Na osnovi dogovora štaba odreda, komande kozjanskega vojnega področja in okrožnega komiteja KP se je ustanovilo:

1. Dva bataljona iz borcev Kozjanskega odreda in bataljon iz borcev komande kozjanskega vojnega področja, ki so sestavljali

novi nastali Kozjanski odred, pripravljen za pohod v Prekmurje;

2. Četrty bataljon iz borcev Kozjanskega odreda, ki je ostal na območju Kozjanskega, da bi zaščitil bolehe, ranjene, stare in za boj manj sposobne borce;

3. Peti bataljon, ustanovljen iz borcev komande kozjanskega vojnega področja, ki naj bi oskrboval na kozjanskem območju ostale borce, bolnišnice in drugo.

Štab odreda je 21. marca 1945 poslal Albina Bravca na izvidnico, da bi poiskal primerno mesto za prehod odreda peko reke Sotle. Albin je ugotovil, da mora za pre-

tam je štab razporedil bataljone po bližnjih vaseh v smeri Kumrovec in Klanjec. Ze v zgodnjih jutranjih urah so ustaši prišli iz Klanjca in napadli odred. Borba je bila ves dan, vendar ni imela večjega obsega. Do jurišev in močnejših napadov ni prišlo.

Ze ob prihodu v Dol. Skrnik so se z nami povezali terenski delavci in organizirali prehrano. Prijetno smo bili presenečeni, ko so okrog 13. ure v jerbasih začele pri-
našati hrano prijazne zagorske mamice in dekleta in sicer kar na položaje.

V noči iz 30. na 31. marec je odred nadaljeval pot mimo Sv. Križa, čez gričevje

cesto. Do večjih bojev ni prišlo, le zaščitnica je naletela na nemško patruljo, ki je varovala cesto. Med streljanjem je prišla kolona in boja je bilo konec.

★

Odred je dopoldan nadaljeval pot in prišel do manjše vasi Zabno. Pot, ki jo je odred opravil v dveh dneh, je dolga več kot sto kilometrov. Borci so jo prehodili v približno 20 urah. Zelo so hiteli, saj so prehodili v vsaki uri najmanj 5 km. Borci so bili tako zelo utrujeni, da smo le s težavo pridobili prostovoljce za zasedo na grebenu nad vasjo, v katero se je vtaboril odred.

Na omenjeni greben je bil poslan vod prostovoljcev iz drugega bataljona. Vodu se je priključila tudi bolničarka, komaj 18 let stara partizanka Karlinca. Kmalu po tistem, ko je vod prišel na dogovorjeno mesto, so zaregljale brzostrelke. Drugi bataljon je bil v trenutku na nogah in že je jurišal na greben. Prišel pa je prepozno. Bradati vo-
jaki v zelenih uniformah, komandant odreda je dejal, da so Čerkezi, so že pobili 7 borcev, dva pa ranili. Med padlimi je bila tudi Karlinca, ki so ji zverine, poleg mitraljeza Ocvirka in še enega borca, prerezali vrat. Borci, ki so uspeli pobegniti, so se priključili bataljonu, ki je jurišal za bežečimi ustaši, oziroma Čerkezi.

Naša pot se je nadaljevala proti Kalniku. V Kalniškem gorju smo se srečali s Kalniškim odredom, ki nas je oskrbel s hrano in varoval, da so borci našega odreda lahko brezskrbno počivali.

Pot smo nadaljevali podnevi. Šli smo v smeri Podravske Slatine. Nekje v Podravini, kraja ne vem, smo odkrili skrito partizansko letališče. Tam smo oddali oba ranjenca, ki smo ju vso pot od Zitomira nosili. Ranjenca sta bila prepeljana z letalom v Beograd.

Na poti proti Podravski Slatini so bile ceste in mostovi porušeni. Na več krajih so ostale še neočiščena minska polja, tako da je bilo naše napredovanje tudi s te strani ovirano.

Iz Podravske Slatine, ki je bila takrat že osvobojena, smo se napotili proti Virovitici, kjer so prav tedaj potekali hudi boji. Fronta nam je zaprla pot, zato smo šli čez Dravo pri Parču in po madžarski strani mimo mesta Berzenec in Nadkaniža v smeri D. Lendave. Po Madžarski smo potovali brez ovir. Madžarsko-jugoslovansko mejo smo prestopili pri Dolgi vasi in prišli v D. Lendavo.

V D. Lendavi so nam Prekmurci pripravili zelo lep sprejem. Obsipavali so nas s cvetjem, pripravili pa so nam tudi slavlje ob partizanskem golažu. Bili smo prva partizanska enota, ki je prišla v to mesto.

Iz D. Lendave je šel odred proti Radgoni. Tam so se še bojevali Rusi z umikajočimi Nemci. Po osvoboditvi Radgone pa je šel odred v Mursko Soboto in se pridružil knoevski in drugim brigadam, ki jim je poveljeval Lado Ambrožič-Novljan.

Tako se je končala naporna pot Kozjanskega odreda iz Bohorja v Prekmurje.

★

Prispevek je pisan delno po spominu, delno pa po zapiskih, ki sem jih za nekaj prvih dni pohoda pisal v obliki dnevnika. Prispevek sem usklajal z zapiski, ki jih je dal Franc Godlar »Blisk« in čigar last je tudi skica pohoda.

Ljubo Jovan
»Saša«, Kidričeva 6

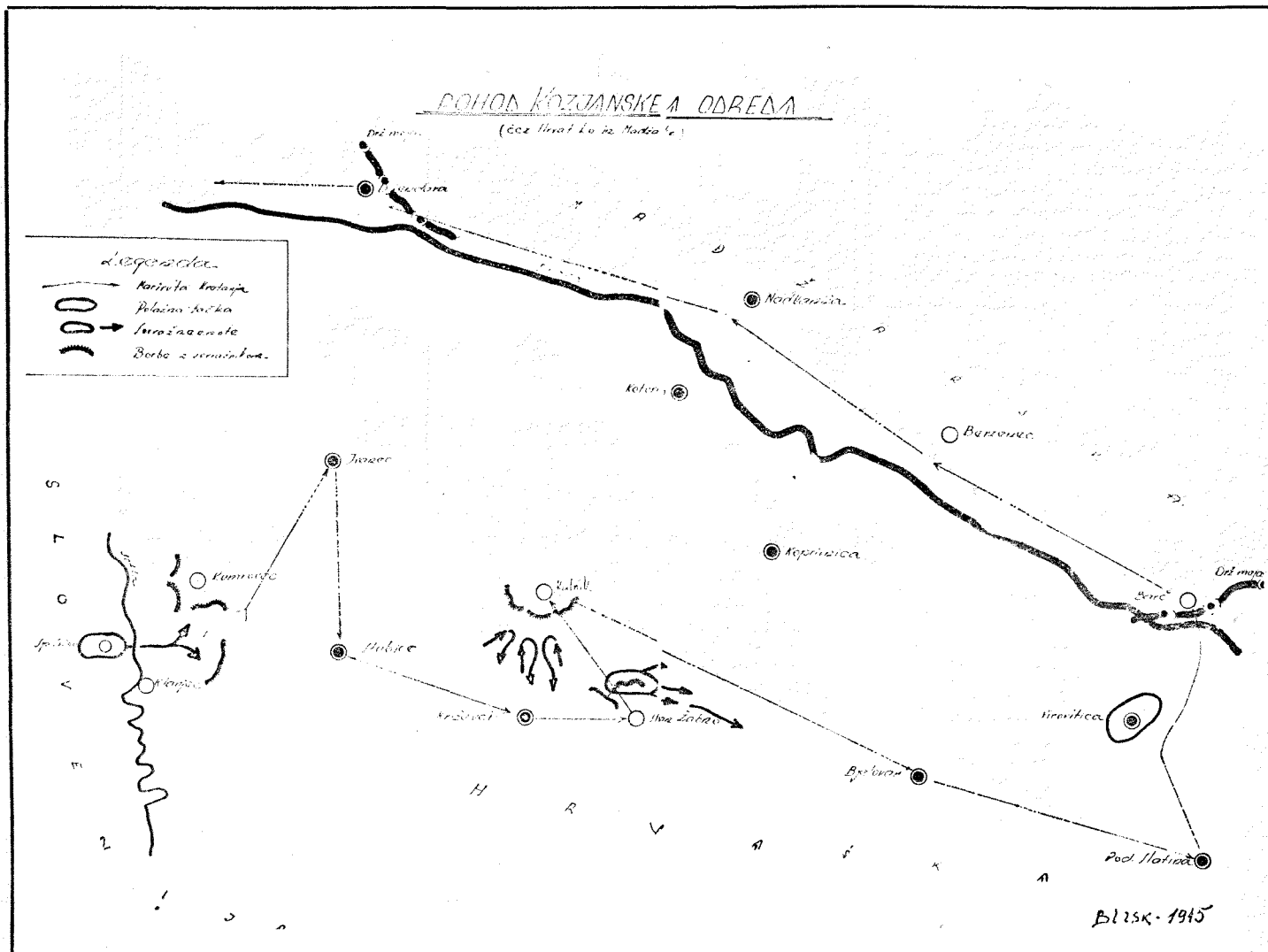
ZAPISI IZ NASE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

hod odreda narediti čez Sotlo most. To mu je uspelo 27. marca. Takrat je poslal Slavka Bremška v štab odreda s sporočilom, da lahko odred še isti večer prekorači reko. Zaradi slabega vremena in narasle Sotle je odred dva dni čakal na primeren trenutek v Podsredskem gradu.

Dne 29. marca 1945 je odred prekoračil Sotlo pri vasi Dekmanca. V vasi je bila sicer nemška postojanka, ki pa odreda iz »neznanih« vzrokov ni napadla.

Naslednji dan, to je 30. marca, je prišel odred mimo Katarine v Dolnji Skrnik. Od

Dubrovčan, mimo Krapinskih toplic na Ivanščico. Po krajšem počitku smo nadaljevali pot proti Stubici in mimo Podgorja do gričevja nad cesto Zagreb—Varaždin med Breznico in Kominom. Tam je bil daljši počitek, ker je morala izvidnica opazovati cesto Zagreb—Varaždin. Po tej cesti so se namreč iz Zagreba proti Varaždinu umikale nemške kolone tankov, topov in tovornjakov z vojaki. Izvidnica je opazovala cesto ves popoldan in del noči in ugotovila, da se od časa do časa kolona prekine za 15 do 20 minut. To je odred izkoristil in prekoračil

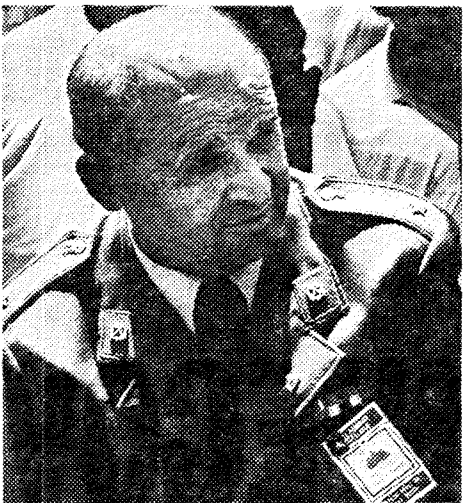

Vas Fara, 19. junija 1976

Kolpska dolina je tisto soboto svoje goste sprejela praznična in vesela, s soncem obsijana.

KOT KRUH DOBRI LJUDJE

»Ponosen, skromen in trdoživ rod živi tod,« je na tem srečanju mladosti uvodoma dejal Lojze Petek, predsednik izvršnega sveta občinske skupščine Kočevje, ki je bila skupaj z občinskima skupščinama Delnice in Ribnica pokroviteljica devetega zbora jugoslovanskih

Med udeleženci zbora jugoslovanskih pionirjev je bil tudi narodni heroj Franc Avbelj-Lojko in z njim spomini na 1. maj 1942, ko je bila osvobodjena Kolpska dolina.

Foto: MARKO RUDOLF

pionirjev, posvečenega petintrideseti obletnici Osvobodilne fronte.

Gledali smo mlade obraze, ki so zbrano in mirno sledili njegovim besedam.

Več kot šest tisoč delegatov pionirskih odredov iz vse Slovenije ter med njimi delegacije bratskih republik in

četa ali vsaj pionirska skupina, ne zna drugače sprejemati. Tu so bili tudi doma pionirji, ki so po svojih najboljših močeh pomagali partizanski vojski, o katerih se je govorilo daleč naokrog. Bili so obveščevalci, kurirji in stražarji, pomagali so starim in onemoglim. Komu bi od ponosa ne zaigralo srce, ko sliši, da si je vsak pionir od marnice sposodil krpo zemlje, kjer je sadil tobak za ranjence, za »prehodne« borce.

Takšna je bila in takšna je ta naša Kolpska dolina.

SPOMINI SO SI PODAJALI ROKO, SKLEPALA SO SE NOVA PRIJATELJSTVA

»Glejte, tam med gosti je narodni heroj Franc Avbelj-Lojko!« nas je opozorilo dekletce, doma iz Fare.

»Današnje srečanje me spominja na tisti dan pred štirinajdesetimi leti, ko je bilo tod tudi vse v cvetju in zastavah,« je začel pripovedovati. »Pripravili smo veličastni miting. Pridružil se nam je prebivalstvo vse Kolpske doline, ki se je z nami vred veselilo svobode. To veselje je na tem območju trajalo do avgusta 1942.«

»In kdaj se je začelo?« nas je zanimalo.

»Z osvoboditvijo Broda na Kolpi 1. maja 1942,« je začel skromno pojasnjevati narodni heroj Lojko. »Ljudje iz Kolpske doline, iz bližnjih in daljnih hrvaških in slovenskih krajev, so se dolgo govorili o akciji štirih, slabo oboroženih partizanov (med njimi je bil tudi Franc Avbelj-Lojko!), terenskemu političnemu delavcu Ledeku ter skupini mladincev, oboroženih le s koli, ki so osvobodili Brod na Kolpi ter ujeli številčno močnejšo in dobro oboroženo sovražnikovo posadko.«

Nedaleč od nas je skupina pionirjev pozorno prisluhnila besedam generala Ožbolta, pa jih nismo želeli zmotiti.

Beseda je dala besedo in kmalu bi pozabili, da smo na »mitingu Osvobo-

Ce bo potrebno, tudi na braniku domovine

Foto: JANEZ ZRNEC

„LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD“

pokrajin, se je devetnajstega junija letos zbralo na »osvobojenem ozemlju« v Vasi-Fari pri Kočevju, kot so se nekdaj zbirali aktivisti Osvobodilne fronte. In zakaj prav oni? S svojim ugledom, s svojo prizadevnostjo in s svojim znanjem so v pionirskih skupnostih dokazali, da so vredni zaupanja in sposobni povedati drugim pionirjem o vsem, kar bodo doživeli na devetem srečanju jugoslovanskih pionirjev, imenovanem tudi »miting aktivistov Osvobodilne fronte«.

Povedali jim bodo, da lepa, a pusta zemlja tod nikoli ni rada dajala kruha in da po tej prelepi dolini Kolpe teče meja med dvema republikama, ki je pravzaprav ni bilo nikoli čutiti. Povedali bodo, da je tu bratstvo in enotnost, ena največjih pridobitev našega narodnoosvobodilnega boja, kot solza čisto in da je tod doma uporniški duh, ki ga še nihče ni uspel streti. Povedali bodo, da so v teh krajih doma kot kruh dobri ljudje in da so v vsem ostali prav takšni, kakršni so bili v najtežjih dneh naše zgodovine. Povedali pa jim bodo tudi to, da smo od tistega dne dalje, ko se je Jugoslavija na novo rodila, svobodna, a porušena in utrujena, dovolili neenakomerni razvoj naših krajev, da je Kolpska dolina v tem razvoju zaostajala in da zanjo še zdaleč nismo storili vsega, kar bi morali in kar je zaslužila.

»Prvič sem prišla v Kolpsko dolino,« je povedala Vera Gartnerjeva, ki poučuje na osnovni šoli v Mojstrani. Tam na začetku Vasi je ženo v črnem povprašala, kje je prireditveni prostor. »Toplo, neverjetno toplo me je prišla za roko in čeprav si je na rame naložila že sedmi križ in je pot vodila pošteno navkreber, me je popeljala prav do slavnostno okrašenega odra, kjer so teklo zadnje priprave na začetek uradnega dela devetega srečanja jugoslovanskih pionirjev.«

Tega tovarišica Vera iz Mojstrane ne bo nikoli pozabila.

Dolina, v kateri je bilo pred štirinajdesetimi leti eno prvih osvobojenih ozemelj in kjer ni bilo kraja, v katerem takrat ne bi delovala pionirska

dilne fronte.« Še dobro, da so se po mikrofonu pridno oglašali partizanski kurirji! Javljali so, da sovražnik prodira proti osvobojenemu ozemlju, da je pravkar naletel na prve partizanske patrulje in da so tu že prvi spopadi, bolj ali manj uspešni za nas.

Izkoristili smo trenutne pomirjujoče vesti in se zapletli v pogovor z Zorko

Spomin na 19. junij 1976 in prijazne gostitelje devetega zbora jugoslovanskih pionirjev bo v mladih srcih še dolgo živel.

Foto: MARKO RUDOLF

Radojčić, mentorico pionirske delegacije iz Črne gore.

»Ne najdem besed, s katerimi bi se zahvalila našim gostiteljem!« je rekla. »Za nami je nepozabni dan, ki smo ga včeraj preživeli v Ribnici. Z menoj so Dejan, Irena, Branko, Željko in harmonikar Rade. Le Tanja Jovanović je zbolela in je morala ostati doma. Njenih solzic in solzic njene gostiteljice, ki jo

REPORTAŽA ZA »TV 15«

je zaman pričakovala, ne morem pozabiti. Lepih vtisov je toliko, da je skoraj nemogoče izločiti katerega izmed njih. Pripeljali smo se po novi progi Bar—Beograd in zdaj smo tu, med vami. Zdi se mi, kot da nismo prvič v Sloveniji, kot da smo prijatelji že dolgo, dolgo časa. Zal mi je le, da so naša srečanja tako redka in komaj čakamo dan, ko vas bomo lahko pozdravili pri nas, v Titogradu.«

Povedati je treba, da so bili v Ribnici še gostje iz Kuštila v Vojvodini, pa delegacija iz Kraljeva, in da sprejem delegacij iz drugih republik in pokrajin, ki so gostovale v Kočevju, niso bili nič manj prisrčni, bratski.

Spomini so si podajali roko, sklepal so se nova prijateljstva.

»Sovražnikov prodor ni uspel!« smo zaslišali.

Kmalu zatem je Janko Rudolf, narodni heroj in predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, sprejel raport »Pohoda pionirjev na osvobojeno ozemlje 1942« in »Kurirčkove pošte 1976«, dveh velikih akcij Zveze prijateljev mladine Slovenije, v kateri so organizatorji in izvajalci z ljubeznijo, z odgovornostjo in nemalo truda, kot zlate nitke vtkali negovanje in razvijanje revolucionarnih izročil našega narodnoosvobodilnega boja, s tem pa je bil tudi sklenjen deveti zbor jugoslovanskih pionirjev.

JAKEC IN VINKO IZ BELICE

»Bila je to veličastna zgodovinska, kulturna in delovna ura pionirjev, ki hkrati predstavlja zaključek celotnega pionirskega dela in življenja, Jugoslovanskih pionirskih iger ter poglobljenega spoznavanja naše revolucionarne preteklosti in jubilejnih obletnic,« kot je

v slavnostnem govoru še posebno poudaril Stane Repar, predsednik Zveze pionirjev Slovenije. »Sovražniku« pa ni uspelo pokvariti tega našega slavlja, kot nas nihče več ne more zaustaviti na poti graditve naše samoupravne socialistične skupnosti.

»To bi bil za vsakega trd oreh!« se je nasmehnil fantič, s polno skodelico partizanskega golaža v roki.

In tako bo, dokler bodo živeli ljudje, s kakršnimi se ponša Kolpska dolina in dokler bo rasel rod, kakršen se je 9. junija 1976 zbral na devetem zboru jugoslovanskih pionirjev... In tako bo, dokler bo živelo ljudstvo, ki ima v svoji zgodovini s posebnimi črkami zapisana imena pionirjev Jakca in Vinka iz Belice!

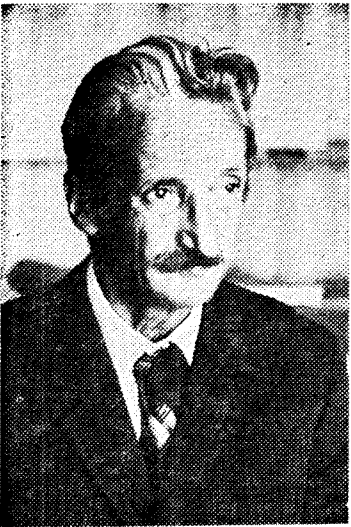
Zalostna je njuna zgodba in mnogim znana, pa vendarle jo bomo danes še enkrat zapisali.

Po skrivnih poteh sta iz doline prenašala pošto in sporočila borcev Kočevskega odreda. Usodnega jutra sta se ustavila pri stražarju nad jamo in lizala med iz satovja, ki so jima ga borci prinesli prejšnji dan za nagrado. Pojavili so se sovražniki, zahrbtno ubili stražarja in preresetali oba pionirčka.

Nad njunim grobom raste nenavadna piramida... Lepo izklesan kamen, v spomin Jakcu in Vinku iz Belice, so ponesli tudi z devetega zbora jugoslovanskih pionirjev. Želeli so jima povedati, da ne pozabljajo žrtev narodnoosvobodilnega boja. Se več! Na najlepši način nadaljujejo njihovo svetlo delo, z učenjem in z ustvarjanjem, z vsakodnevnim dokazovanjem svoje pripadnosti domovini, pa čeprav so njeni najmlajši člani.

Domovini, ki je vredna najžlahtnejše krvi.

MILENA STRAJNAR

Janko Rudolf

September in jesen in množica odpadlih listov. Vsakdanje — kot dež, kot dim iz kmečkih hiš v Drtiji pri Moravčah. Bilo je leto 1965; dvajseto leto novega življenja, težav in zmag.

»Fantje, še sami ne bomo prepoznali novega sveta,« so govorili, kadar je orožje v tišini lovilo sa po, da bi čez čas spet bruhalo ogenj. Da, veličastna je bila vizija svobodnega sveta, svobodne domovine. Toda kako natančno bo, si ni znal nihče predstavljati. To variši so bili polni zaupanja v resničnost tistega, za kar so se borili, zaradi česar so morali stati sklonjenih glav, kadar so se za vedno poslavljali od soborcev. Toda, ko se bomo osvobodili, bomo znali tudi sami sebi gospodariti, so govorili.

Kako čudna smrt, smrt, ki je le malokdaj preprosta pa vendar tudi okrutna in igriva. Tovariši stojijo sklonjenih glav, kakor vihariki pod Nanosom, brez besed in v solzah, ki si jih njihov Vasja ni privoščil. Pokopali so ga! Kaj je ostalo za njim? Zgodba o bitju, ki mu je mati v otroštvu trpko dokazovala, da je življenje trdo kakor granit, pesem pastirskih piščali, delavska zavest, ki jo je brezposelnost samo podžgala, dnevi, ki so bili skopi celo z rezinami kruha in revolucija...!

»Spoznal sem ga, mislim, da je bilo 23. ali 24. oktobra leta 1942, po bitki tretjega bataljona v Dolomitih. Formirali smo bataljon, ki je bil poslan v Šerčerjevo brigado. Da, bilo je po spopadu na Koreni, od koder smo se zve čer umikali proti Ključu in Barju. Tam, na tisti cesti pri Prosci, sem ga prvič videl. Povedali so, da bo prišel po nas namestnik komandanta Šerčerjeve brigade...!«

Razmišljal. Včasih je lahko tme kot pisk lokomotive; slišiš ga in nanj ne misliš več. O njem pa so govorili kot o nečem znanim tudi tisti, ki ga še nikoli niso videli. Da je bil delavec v železarni, so vedeli, da je bil v prvih oboroženih akcijah v okupirani Ljubljani, da je že v decembru leta 1941 odšel v partizansko zbirališče na Samotorici, da je bil mitraljezec v bataljonu Ljube Šerčerja pa namestnik komandanta Notranjskega odreda, komandant drugega bataljona tega odreda. V juniju je postal komandant Kočevskega odreda, s katerim je vodil uspešne boje v okviru »operacij« za oblikovanje svobodnega ozemlja.

»Prav dobro se ga spominjam s Prose tudi zatagadelj, ker je bil takrat v popolni vojaški opremljeni. Naj povem, da v tistem obdobju v Dolomitih skorajda nismo poznali uniforme. V civilnih oblekah smo bili, s peterokrakami na kapah, nekateri že na triglavkah.

Vasja je imel obleko iz staro-jugoslovanskega, debelega običajnega blaga. Tone Čurk Gorjan nas je predal Vasji. Vandek, komandant našega bataljona je bil takrat še na Krimu. No, in v tistem pohodu čez Barje in s splavi čez Ljubljano pa naprej čez železniško progo blizu preserske postaje in gor na Planinico, je naredil Vasja name prvi neposredni vtis. Utrujen, utrudila nas je hoja in še predvsem boji prejšnjega dne, smo se s težavo premikali. Naš mitraljezec je precej

zaostal. Takrat pa je Vasja brez besed zgrabil njegov mitraljez, si ga zavijtel na ramo in stopil pospešeno naprej.

Po tistem smo imeli nekaj dni tabor na krimski strani, na Ustju, dokler nismo odšli čez Iško na Mokrc. Takrat sem bil komisar tretje čete tretjega bataljona.

Menda je bilo sedmega novembra, ko sem imel prvi neposredni stik s tovarišem Vasjo. Bilo je za tem, ko so naš bataljon na Mokrcu predstavili v zboru Šerčerjevi brigadi. Ko govorim o prvem neposrednem stiku z vasjo, imam v mislih trenutke, ko smo bili na Mokrcu napadeni kar s treh strani. Naša četa je najprej držala položaje proti Škrilju, italijanski vojaki pa so vdrl v tabor s krvavške strani. Takrat nas je Vasja poslal nazaj, tako da nam je uspelo pregnati Italijane iz tabora. Spominjam se, da sem pozorno sledil njegovim kretnjam, mirnim in vendar odločnim. To je bila govorica, ki so jo sčasoma borci dobro razumeli.»

oba razvedriti. Slutil je, da bo naslednjega dne zelo vroče. In tako je tudi bilo. Spominjam se, da je bil nezadovoljen s poveljevanjem našega skupnega štaba. Naslednjega dne je ves razburjen hodil po položajih, po čistini tako, da so začeli s Kureščka nanj streljati s protitankovskim topom.

Popoldne smo se začeli pomikati proti Turjaku in kasneje čez Suho krajino proti Žužemberku. Tistega dne sem bil ranjen v nogo. Dokler nismo dobili vozov, so nas nosili. Ponoči je deževalo in naslednjega dne smo padli v zasedo. Umikali smo se proti Dobrniču. Neposredno pred vasjo nas je dohitel Vasja in nas zadnji trenutek ustavil. V Dobrniču je bilo takrat približno 800 italijanskih vojakov. Usmerili smo se proti Ajdovcu, prišli do Straže, tam pa so nas s čolni prepeljali na drugi breg Krke.»

☆
Gorjanci — napadi na nemško zasedeno ozemlje; Žužemberk pa

napad na Sela Šumberk. Tam sta bila Vasja in Tone Vidmar Luka ranjena. Približno mesec dni je ostala brigada brez Jožeta Klanjškega. Borcem se je pridružil spet na Notranjskem. Avgusta leta 1943 je že sodeloval pri napadu na Pijavo gorico. Belogardisti so jo spet pošteno skupili.

»...V Loškem potoku smo se pripravljali na nove akcije. Boris Kraigher, komisar glavnega štaba me je od tam poslal na Golo pri Ljubljani. Ustanoviti je bilo treba šolsko taborišče za sprejem večjega števila Ljubljancev, ki so prihajali med partizane. Brigada pa je takrat odšla v napad na Grčarice — znano belogardistično postojanko. Tam je bil Vasja težko ranjen. Ponovno sem ga srečal na Hrvaškem, ko sem bil v 18. diviziji. Ne, zaradi rane ni bil zaskrbljen in sploh ne zagrenjen. Govorili so, da je izgubil samo veliko krvi, volje pa niti kaplje ne. Kljub vsemu pa si je vroče želel, da bi se kar najhitreje vrnil

v »operativno«. Mir ni bil njegov način življenja.

Po smrti komandanta 14. divizije (narodnega heroja Mirka Bračiča!) je postal njen komandant Vasja. Takrat še nismo vedeli, da bo odšla 14. divizija na Štajersko. Pozneje smo izvedeli, da je bila to enotna poteza vrhovnega štaba: 18. divizija na Hrvaško, kjer naj bi okrepila fronto okrog Ogulina, Vrbovskega in proti Crikvenici, 14. pa na Štajersko, kjer naj bi med drugim pomagala dvigati tamkajšnji upor. Moram pa reči, da smo vedeli, da bo hudo! Nas je že v Gorskem Kotarju, preden smo se vrnili, močno zametlo. Dobivali pa smo poročila, da je tudi na poti, po kateri je šla 14., huda zima.

Mi smo se sredi februarja vrnili v Slovenijo. Takrat smo izvedeli za herojsko pot 14. divizije na Štajersko.

Drugo obdobje najinega partizanskega tovarštva je povezano z dolžnostmi na Primorskem.»

Janko Rudolf o nekdanjem soborcu JOŽETU KLANJŠKU VASJI

MIROVANJE NI BIL NJEGOV NAČIN ŽIVLENJA

IZGUBIL JE KRI, A NITI KAPLJE VOLJE

Beseda obtiči v grlu in je kot izsušena zemlja kadar ti pravijo, da bi govoril o tistem, kar je bilo živo le v akciji. Suha krajina ali Bela krajina, na položajih ali v štabu brigade, zaskrbljen borec ali poveljnik partizanske enote, vedno isti, vedno tak, da so ga ljudje takoj prepoznali. Tudi belogardisti so si morali zapomniti njegovo ime!

Marca, ko je bil ranjen Bojan Polak Stjenka, je prevzel dolžnost komandanta Šerčerjeve brigade Vasja.

»Brigada se je zbrala neposredno pred odhodom na Štajersko. Sestali smo se v Šmarjeti. Iz enote smo izločili starejše ljudi in vse tiste, ki predvidenih naporov ne bi zmogli. Brigada je bila tako zelo gibljiva pa tudi dobro oborožena. Na pohodu proti Savi sem bil imenovan za namestnika brigadnega komisarja. Leta je bil Janez Hribar (Tone Pogačnik). Od takrat naprej sva bila z Vasjo skupaj v štabu brigade. Pohod, ki sem ga omenil, kot je znano, ni uspel. Zdi se, da so Nemci zvedeli za naš namen in zablokirali cesto ob Savi pri Jevnici. Morali smo se vrniti v Janče, v smeri proti Turjaku — Cankarjeva in Šerčerjeva brigada. Takrat sta bila z nami tudi Boris Kraigher in načelnik štaba Milovan Saranović.

Zgodilo se je, da sta se brigadi zapletli v štiridnevne hude boje, ko smo zadrževali štiri italijanske divizije, ki naj bi posredovale v peti ofenzivi (kar smo izvedeli kasneje!). Omenjene divizije pasu bile na moč dobro oborožene z artilerijo, tanki in tudi letala so nam prizadejala precej izgub.

Bilo je z 12. na 13. junij, ko smo pričakovali najhujši pritisk. Napisati je bilo treba novo »zapoved«. Ko so borci utrujeno pospali, se je lotil Vasja pisanja. Počasi, z dvema prstoma je udarjal po tipkah. Urni kazalci so bili krepko čez polnoč, ko je bila »zapoved« natipkana.

»Se ti ne zdi,« je rekel, »da bi šel lahko po vojni za kakšno pomnožno uradniško moč!«

Tega ni rekel med smehom, čeprav je bilo očitno, da je želel

Jože Klanjšek-Vasja

Na položaje v zensko vas je prišel sredi julija v letu 1944 Stane Rozman. Kmalu po tistem so se odpravili proti italijanski meji Jože Klanjšek Vasja (komandant), Jaka Rojšek (namestnik) in Janko Rudolf (komisar) 30. divizije. Začeli so se številni vojaški posegi od Predmeje do Krasa, kjer so napadali sovražnikove postojanke. Po približno treh mesecih je odšel Vasja za komandanta 31. divizije.

»...Ko sem ležal ranjen v bolnišnici Franji, je prišel na operacijo tudi Vasja. Pravil je, da ima v sebi eno svinčenko odveč. Bilo je v marcu leta 1945. Toda na operacijo je prišel kakor k brivcu. Najedel se je kot krepak in zdrav mladenič. Pri tem se je kot običajno prešerno smejal. Vsi smo se čudili, tudi dr. Franja in dr. Derganc. Ampak to je bil pač Vasja!

Pač, nekoč sem ga videl s solznimi očmi. Bilo je sredi februarja 1943, ko smo bili na Mokrcu obkoljeni. Prebijali smo se preko Kureščka in Zapotoka na Goro nad Sodražico. Na Gori smo se kmalu popoldne zapletli v nek spopad, v katerem je zatajilo strelivo za našo težko zbrojevko. To je spoznal italijanski oficir na bližnjem položaju. Planil je k našemu izčrpanemu mitraljezcu, ki je bil do pasu v snegu, in mu iz rok iztrgal dragoceno orožje. Naredili smo napako, da smo pustili zbrojevko brez zaščite puškomitraljeza. Tisto je bil za bataljon strahoten udarec.

»Fantje! Kaj bo rekel Vasja, ko bo izvedel za to,« je govoril takratni komisar bataljona Erkin. Vasja je prišel in ko so mu povedali, kaj se je primerilo, so se mu orosile oči. To pa je bilo takrat za vse borce huje, kot če bi nas ozmerjal ali kaznoval.»

September — vrag si ga vedi koliko jih je že bilo. Toda tisti v letu 1965 je bil za prenekaterega preživelega borca najbolj siv. Listi odpadajo, ampak za njimi neka ostane — deblo, močno in sposobno, da vedno znova ozeleni.

SILVO TERSEK

DOPISNIKI NAM POROČAJO

STARE ŽAGE

SREČALI SO SE STARI BORCI

Dne 31. maja so se prvič po vojni sešli borci, ki so sestavljali enoto Ekonomata Slovenske centralne vojno-partizanske bolnišnice (SCVPB). Ta enota je nastala iz intendance SCVPB, ki jo je ustanovilo glavno poveljstvo NOV in POS januarja 1943. To je vodil Ivan Mavrovič-Ivanov. Ekonomat je opravljal pomembno nalogo, saj je oskrboval partizanske bolnišnice v Rogu in opravljal zanje vrsto drugih dejavnosti.

Glavni namen tega srečanja je bilo to, da bi poiskali način, kako zainteresirati pristojne dejavnike, da bi pomagali ohraniti ostanke poslopij, primerno uredili okolja in začeli akcijo za postavitve spominskih plošč. Delo ekonomata je namreč potekalo na dosti krajih in je vredno spomina že zaradi izredne iznajdljivosti njegovih članov. Zato ne bi bilo prav, če bi dopustili, da propadejo do kraja in da jih preraste gozd.

Organizatorjem srečanja niso bili znani naslovi vseh nekdanjih sodelavcev. Zato prosimo vse tiste tovariše, ki niso prejeli vabila, da sporočijo svoj naslov enemu od naslednjih tovarišev:

1. Stanko Gorše, Delavska univerza Boris Kidrič, Miklošičeva 26, 61000 Ljubljana, tel. 320-996 ali

2. Zdenko Ogrinc, Skupščina mesta Ljubljane, Uprava za notranje zadeve Mačkova ulica 1, 61000 Ljubljana, tel. 311-459.

K. M.

ŠKOFJA LOKA:

V POČASTITEV SPOMINA

Škofjeloški rezervni starešine, borci, teritorialci, taborniki in mladinci so 19. junija odšli na celodnevni pohod k šestim spo-

minskim obeležjem. Priredili so ga v okviru praznovanj 35-letnice vstaje.

Na Bukovici pri Praprotnem so obiskali spomenik 28 žrtvam. Na Luši so se ustavili pri spominski plošči na grobu treh partizanov, med katerimi je tudi Poljak Tomo. V Dolenji vasi v Selški dolini so se poklonili spomenu 300 borcem in 19 talcem. Na Oblakovi domačiji na Stirniku so se ustavili pred spominsko ploščo narodnemu heroju Jaku Bernardu in prvoborcu Tonetu Demšarju. Pred ploščo ob cesti Rovte—Zapreval so obudili spomin na boj med Cankarjevim bataljonom in Nemci 11. decembra 1941, kjer je padlo 46 sovražnikov in en sam partizan. Nazadnje so se ustavili še pred spomenikom Škofjeloškemu odredu.

Pri Debeljaku v Rovtah so izvedli kulturni program, nato pa so imeli tovariško srečanje.

FRANC KASTELIC

Udeleženci pohoda po spominskih krajih v okolici Škofje Loke. Ustavili so se tudi pred spomenikom Škofjeloškemu odredu.

POLHOV GRADEC

MESEC KULTURE, ŠPORTA IN SPOMINOV

Konec maja se je v Polhovem Gradcu iztekla »Mesec kulture, športa in spominov«, ki so ga Polhograjci posvetili 35-letnici ustanovitve OF, 100-letnici Cankarjevega rojstva in krajevnemu prazniku.

Le-ta je zajemal vrsto zanimivih spominskih, kulturnih in športnih srečanj, med katerimi sta bili osrednji prireditvi slavnostna seja sveta KS Polhov Gradec in drugih družbenopolitičnih organizacij tega kraja (14. maja) in odkritje spomenika padlim talcem na Sovovem griču dan kasneje (15. maja).

Na slavnostni seji sveta KS, na kateri so med drugim sprejeli tudi sklep o pomoči prizadetemu Posočju, so letos prvič podelili krajevna priznanja »12. maja« — priznanja za zasluge v NOB in v povojni graditvi tega kraja. Le-to je prejelo pet nagradencev, kot posebno častno priznanje pa so za zasluge v narodnoosvobodilni borbi in literarno-znanstveni dejavnosti dodelili generapolkovniku Rudolfu Hriberniku-Svarunu.

Odkritje spomenika padlim talcem na Sovovem griču, ki je bilo 15. maja, pa je bilo vsekakor osrednji dogodek »Polhogradskega meseca«. Le-tega so se mimo številnih preživelih borcev dolomitskega in sosednih območij udeležili tudi predstavniki pobratene krajevnosti skupnosti Gradac iz Bele krajine in številni družbenopolitični delavci občine Ljubljana-Vič-Rudnik.

Spomenik štirinajstim padlim talcem je slavnostno odkril predsednik občinskega odbora ZB in podpredsednik MS Ljubljana Stane Vrhovec, ki je v svojem govoru med drugim tudi orisal krvavo zgodovino Dolomitov v NOB in povojne napore dolomitskih krajev pri izgradnji nove svobodne socialistične domovine.

BRANKO VRHOVEC

SLOVENJ GRADEC

S SEJE PREDSEDSTVA ZZB NOV

Na nedavni seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV v Slovenj Gradcu so razpravljali o problemih socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojnih invalidov. Ugotovili so, da problematika borcev NOV še dlje časa ni bila v širši razpravi, materialni, socialni, zdravstveni in drugi problemi borcev pa z razvojem družbenih odnosov in staranjem borcev dobivajo nove razsežnosti. Vprašanja in problemi, ki zadevajo položaj in vlogo borcev ter njihove življenjske razmere, morajo biti prisotni v organiziranih prizadevanjih ustavno preobrazbo socialistične družbene skupnosti.

Predsedstvo ZZB NOV Slovenj Gradec sprejema usmeritev, ki jo za uresničevanje varstva borcev NOV in vojnih invalidov opredeljujejo gradivo republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, še posebej pa se v okviru pravic in pristojnosti, ki jih ima na tem področju občina in republika zavzema za hitro in ustrezno reševanje naslednjih najpomembnejših vprašanj varstva borcev NOV in vojnih

IZ NASIH KRAJEV

JESENICE — Planinsko društvo Jesenice je pripravilo 20. junija izlet na Kališče pod Storžičem, kjer je bil ustanovljen 18. junija 1942 Kokrški odred. Izleta so se udeležili tudi mladi člani planinskega krožka na osnovnih šolah Tone Cufar in Prežihov Voranc. O glavni temi proslave so govorili borci in predstavniki družbenopolitičnih organizacij, nato pa je sledil kulturni spored.

JOZE MROVLJE

RADOVLJICA — Združenje borcev NOV Radovljica bo počastilo dan borca na Mlaki. Slovesnosti se bodo začele 4. julija ob 13. uri. Predvideli so tudi pester kulturni program in tovariško srečanje. Prišli bodo tudi gorenjski vezisti in kurirji. Vabijo vse občane pa tudi izletnike.

JR

FRANKOLOVO — Dne 30. maja so imeli v Frankolovem pri Celju krajevni praznik. Zaslužnim občanom so podelili 14 odlikovanj. Po slovesnosti, ki se je zaključila s kulturnim sporedom, so odprli asfaltirano cesto do Lipe. Popoldne so imeli še tovariško srečanje.

STEFAN DOLAR

ZALEC — Združenje borcev NOV je priredilo v začetku junija izlet v Izolo, Strunjan in grad Socerb. Obiskali so tudi Skočjanske jame. Izleta se je udeležilo 90 članov.

K. REZEC

SELCA PRI ŠKOFJI LOKI — Dne 19. junija so se zbrali domači borci NOV, ki živijo po naši domovini. Prišlo jih je kar 46. Z enominutnim molkom so počastili spomin 26 padlih tovarišev, pionirji pa so jim priredili prisrčen kulturni spored. Pravijo, da bodo takšna srečanja prirejali vsako leto.

JANEZ BENEDIK

POSTOJNA — V prvi polovici junija se je sestal izvršni odbor občinske Strelske zveze. Izvolili so 17-članski odbor za gradnjo oziroma rekonstrukcijo strelišča za Sovičem. Vrednost del bo 100 milijonov starih dinarjev; zbrali so že petnajst milijonov, ostalo pa bodo opravili s prostovoljnimi delom. Strelišče bo imelo 18 strelskih mest za streljanje s puško, posebno strelišče za pištolo in pomožne prostore.

E. PROGAR

JESENICE — ZZB NOV Jesenice je letos pripravila za svoje člane dva izredno zanimiva izleta. Za prvomajске praznike so v petih dneh obiskali Petrovo goro, Bihač, Jajce in Drvar, 29. maja pa so šli v tržaško Rižarno. Obiskali so tudi Gonars. V teh dveh krajih so položili venca. S. Š.

VELENJE — Člani Združenja vojnih invalidov v Velenju so pripravili 29. maja izlet v partizanske hribe Vrhe nad Trbovljami. Prvoborec Lojze Ribič iz Velenja jim je na mestu pripovedoval o bojih revirskih partizanov.

MARTIN TOVORNIK

LENDAVA — Dne 28. in 29. maja so se člani ZZB NOV iz Lendave udeležili izleta v Celje, kjer so obiskali Stari Pisker. Končni cilj je bila bolnišnica Franja. Najlepše se zahvaljujejo tovarišem iz Cerknega za prisrčni sprejem.

DRAGO PAHOR

PAMEČE — TROBLJE — Združenje borcev NOV je priredilo 29. maja izlet k Knežjemu kamnu na Gosposvetskem polju. Udeležilo se ga je 91 članov. Obiskali so Celovec in odšli do Vrbskega jezera, po krajšem počitku pa so se odpeljali na Ljubelj. Ustavili so se tudi ob grobovih talcev v Dragi pri Begunjah.

J. T.

IZOLA — Prve dni junija je 150 članov ZB NOV iz Izole odšlo na izlet v Palmanovo, Gonars, Manzano in Doberdob. Povsod so bili prisrčno sprejeti. V Gonarsu so položili venec pred spominsko kostnico. Predstavniki občine so jih povabili, da pridejo še na obisk, ker zelo pogrešajo stike z našimi obmejnimi občinami.

ALBINA ŠKAPIN

invalidov. Gre za invalidsko pokojninsko varstvo NOV in vojnih invalidov, ureditev njihovega zdravstvenega varstva, ureditev problematike priznavalnin in zagotovitev socialne varnosti kmetov-borcev in kmetov-invalidov in seveda tudi za urejanje stanovanjske problematike borcev NOV in vojnih invalidov. Na seji so razpravljali tudi o družbenem dogovoru osnutka o skupnih osnovah in merilih za podeljevanje priznavalnin udeležencem NOV in drugih vojn, katere urejajo skupščine občin s svojimi predpisi.

O tem bo razpravljal še občinski odbor ZZB NOV Slovenj Gradec in sprejel dokončna stališča.

ANKON ADOLF

TRŽIČ

DELOVNE AKCIJE REZERVNIH STAREŠIN NA DOBRČI

Pred kratkim so rezervni starešine iz občine Tržič organizirali svojo prvo letošnjo akcijo na Dobrči. S tem so nadaljevali že lani začeto akcijo občinskega odbora, katere namen je skupaj z ostalimi družbenopolitičnimi faktorji in društvi v občini Tržič zgraditi novo planinsko postojanko na planini Dobrča nad Tržičem. Akcija, ki je bila lani dobro izvedena, saj je v več kot desetih delovnih akcijah sodelovalo lepo število članov organizacije, bo tudi letos uspešna. Pri tem pa ne gre le za postavitve novega doma. Rezervni starešine so se za sodelovanje v delovnih akcijah za postavitve novega doma na istem mestu, kjer je lani pogorela stara planinska koča, odločili tudi zato, ker bo novi dom postal priljubljeno izletniško točko. Poleg tega bo dom lahko tudi gostitelj tekmovalnih, orientacijskih in drugih prireditev, ki jih vsako leto pripravljajo rezervni starešine. Poleg tega bo dom tudi spomenik in obeležje NOB, saj je bila Dobrča v herojskih časih borbe za svobodo pomembna partizanska postojanka.

MV

Veš, poet, tvoj dolg?

Ko je aprila 1941 italijanska vojska zasedla Ljubljano in njene pokrajine: Notranjsko, Dolenjsko in Belo krajino, je kvestura fašistične policije najprej naperila svoje kremplje proti komunistom, španskim borcev in drugim politično osumljenim protifašistom, ki so jih že imeli na svojih seznamih. Prav posebno pozornost pa je ta policija obračala proti kulturnikom in umetnikom, zlasti književnikom. Kvestura jih je začela zapirati že v maju. Seveda so se mnogi že takoj umaknili v ilegalo in pozneje odšli med partizane. Vsakogar, ki so ga aretirali in ga stlačili v zapore, so nekaj dni zasliševali in nato izpustili, razen tistih s Primorskega, ki so bili že prej pred fašizmom pribežali čez mejo. Le-te so kar zadržali v zaporu in jih pozneje odgnali v internacijo, konfinacijo ali ječe v notranjost države.

Najhujišji trn v peti pa so bili italijanskim oblastnikom književniki, kakaj najbolj so se bali resnice, ki naj bi jo izražala ilegalna tiskana beseda. K temu je književnike silila močna grožnja narodovega obstoja, ki je bila tako grozljiva, kot doslej še nikoli v njegovi zgodovini. Književniki, velika večina se je bila pridružila kulturnemu molku, ki ga je oklicala Osvobodilna fronta, so se zato tembolj udejstvovali v ilegalnem tisku. Z ostrimi in odločnimi besedami so obtoževali in obsojali okupatorjevo barbarsko početje in ravnanje s še pred nedavnim svobodnim slovenskim človekom. Seznanjali pa so javnost tudi z gnili vladajočim vodstvom stare države, ki se je umaknilo v tujino, a je v znatni meri nosilo krivdo za nastali položaj. In končno se je za prvo izpovedjo ilegalne besede skrivala upravičena slutnja o oboževanem uporu.

☆

Ljubljana je bila osrednje mesto za književno delovanje v prvem obdobju narodnoosvobodilnega boja. Prve idejne osnove takemu delu je dal program Osvobodilne fronte. Pobudo za to je dal Boris Kidrič. Iz nje se je septembra 1941 izoblikovala pri Izvršnem odboru Osvobodilne fronte kulturniška organizacija. Tako so bile plenumu slovenskih kulturnih delavcev zaupane naloge bodočega literarnega ustvarjanja. V tem plenumu so bile zastopane vse zvrsti umetniškega udejstvovanja. Plenum je vodil akcijski odbor, ki ga je spčetka vodil znani komunist in pisatelj Prežihov Voranc, za njim Ignac Koprivec, nato pa Filip Kumbatovič.

Italijanski oblastniki so dobro vedeli, kje se narodu izpodrežejo korenine. Prežihov Voranc, ki je že od začetka okupacije živel v ilegali, je postal žrtev izdajstva. Zaprl so ga v ljubljanske zapore, od koder je romal v nemška koncentracijska taborišča. Nad pisateljem Francem Finžgarjem, avtorjem romana Pod svobodnim soncem, je visela grožnja talstva. Jezikoslovec Fran Ramovž je na italijanski komandi, kamor so pozvali kakih petdeset kulturnih delavcev in jim s hinavskim zavijanjem

dali razumeti, da jih imajo pravzaprav za talce, vrget pred italijanskega oficirja roka-vice, razpel suknjo in dejal: »Kaj pa uganjate to komedijo? Postrelite nas! Ako nam pobijete sto najboljših kulturnih delavcev, ste narodu odsekali glavo!«

In narodu so hoteli odsekati glavo. Nad trideset slovenskih kulturnih delavcev, mož in žena, je plačalo svoje prepričanje in lju-bezen do domovine z življenjem. Padli so kot partizani, kot talci ali shirali v taborišnih smrti. Ko je padel v roke sovražni-kom partizan in pesnik Ivan Rob, rojak s Primorskega, jim je še pred ustrelitvijo v Dančevem jeziku pogumno izrekel prezir nad lastno usodo: »Kdor umre za do-movino, je živel dovolj!« Pri znanem sli-karju, grafiku in karikaturistu Hinku Smrekarju so ob raciji našli Slovenskega poro-čevalca. To je bil zanje zločin in smrtni greh. Odpeljali so ga naravnost na poko-pališče in ga ustrelili.

Slovenski poročevalec je bil med števil-nimi ilegalnimi tiskil osrednje glasilo Osvo-bodilne fronte. V njem je 6. septembra 1941 izšla prva slovenska odporniška pesem neznanega pesnika VEŠ, POET, SVOJ DOLG? Pesem je vzbudila splošno pozor-nost in ugibanje, kdo je njen pravi avtor. Morda je po stilu pesmi komu dalo slutiti pravega avtorja Otona Zupančiča, ki je bil kot pesnik dosegel evropski sloves. Toda Zupančič je bil tih, dokaj vase obrnjen človek, ki doslej kot pesnik ni imel vidnej-šega političnega posluha. Ljudje so sicer poznali njegove socialne motive, kot na primer Kovaško, Žebjarsko, pa Dumo, v kateri je hodil po naši zemlji in pil nje prelesti, prav tako so poznali njegovo nacionalno bolečino, ki jo je izrazil v pe-sniški zbirki Zarje Vidove. Toda v zadnjih letih pred vojno ni mnogo pisal za javnost, sicer je na tihem pripravljaj zbirko Ostrni-ce, pa ga je prehitela vojna in kot taka ni bila nikoli objavljena.

Pesem Veš, poet, svoj dolg od verza do verza kaže silno pesnikovo bolečino ob te-mni usodi svojega naroda, hkrati pa sveto jezo, da je z žolčnim gnevom kriknil v svet obtožbo in protest in poziv: »Zob za zob in glavo za glavo!«

DOPISNIKI NAM POROČAJO

NOVA GORICA

VETERANI MLADINSKIH DELOVNIH AKCIJ

Dne 18. maja so se v Solkanu srečali nekdanji brigadirji s proge Brčko-Banoviči. Obujali so spomine, projicirali filme in si razdelili spominske fotografije. Marsikater-ga je bilo kar težko spoznati po tolikih letih.

Ob snidenju se je porodila misel, da bi se primorski veterani, udeleženci delovnih akcij združili v Klub brigadirjev. Lahko bi pomagali z nasveti in lastno udeležbo pri formiranju mladinskih delovnih brigad. Iz-razili so pripravljenost, da bi za nekaj dni šli pomagat ljudem v kraje, ki jih je prizadel potres. Lahko bi šli tudi v Kožba-no. Vse bi opravili sporazumno z ZSM.

Izvolili so pripravljalni odbor, ki naj bi do naslednjega srečanja pripravil pravil-nik, poiskal naslove, uredil arhiv in na-šel zastave.

Ob tej priložnosti so izrazili toplo zahvalo občinskemu odboru ZSMS, ki je priredila izlet veteranov in občinskim družbenopolitičnim organizacijam, ki so ga finančno podprli.

Vse nekdanje mladinske brigadirje iz nek-danjih primorskih okrajev prosimo, da spo-ročijo svoje naslove občinskemu odboru ZSMS Nova Gorica do konca julija.

Za pripravljalni odbor:
VIDO ČEBRAN

CELJE

PRIZNANJE DRUŽBENIM DELAVCEM

Dne 27. maja so se v dvorani podjetja Ingrad v Celju zbrali predstavniki treh kra-jevnih skupnosti in SZDL, da bi obravna-vali zakon o združenem delu ter proraču-nu občine in krajevnih skupnosti za leto 1976. Ob tej priložnosti so slovesno podelili odlikovanja predsednika republike za ude-ležbo v NOB in za aktivno sodelovanje v družbenopolitičnih organizacijah. Odlikova-nja je prejelo 16 zaslužnih krajanov: red republike z bronastim vencem — Vinko Kolenc; red zaslug za narod s srebrnimi žarki — dr. Leopold Brenčič in Stane Hud-

CENA 2 LIRI - 30 PFENIGOV PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

DELO

ORGAN CENTRALNEGA ODBORA KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

SEPTEMBER 1941

Štev. 3.

NEZNANI:

POJTE ZA MENOJ!

Veš poet svoj dolg?
Nimaš več besed?
Kaj zagrinjaš se v molk?
Vrzi pesem v svet,
pesem za današnjo rabo,
vsi jo bomo povzeli za tabo!

Vrh Možaklje bom stal,
pesem svojo rjul,
Blegaš jo bo čul,
Krim odmev bo dal;
v vse vetrove jo bom tresel,
eden jo bo na Pohorje nesel.

Vem, o vem svoj dolg,
v prsih, tu me žge;
naj se mi grlo odpre,
bom zavijal ko volk —
na vseh starih bom stal vrh planine,
pesem svojo vil med pečine.

Pojte za menojo,
silen ženimo hrup,
boga gmajna, le vkup,
le vkup, le vkup, ohoj —
vse noči tulimo, tulimo,
da se pretulimo skozi to zimo.

Še bo kdaj pomlad,
še bo napočil zor,
takrat volčji zbor
pojde lovce klat;
plavaj čez Savo, plani čez Dravo —
zob za zob in glavo za glavo!

V partizane!

Izkušnje prvih partizanskih oddelkov na naših tleh so popolnoma razbila sloveleče glasove tistih prikritih lakajev okupatorskih tističelijev, ki so oznanjali hiter zlom partizanskih čet, ki so govorili, da čje se pre-zgodnja za oborožene akcije in ki so hoteli slovenski narod prisiliti, da strahopetno in sramotno upogne tlak pod tujevo pale. Slovenski partizani so razbili prve napade sovražnika in mu pri tem zadali relativno občutne izgube in skoro povsod že prešli v

napad proti sovražnikovim oboroženim po-zicijam na naših tleh. Brez izjeme v vseh oddelkih se je po teh prvih bojih bojna pri-pravljenost partizanskih bojnikov aliso dvignila, obenem pa so se ti oddelki okre-pili še z močnim dotokom novih borcev. Da-nes je le ves teritorij Slovenije postal to-rišče partizanske akcije. Ponosno, slasti na Gorenjakem, so partizani že v veliki meri potisnili okupatorske oborožene oddelke proti centrom ter si s tem olajšali gibanje. Par-

Bolečino, ki jo je Oton Zupančič nosil v sebi, bolečino ob prostaskem in barbar-skem okupatorjevem nasilju, je seveda mo-rala na papir in v ilegalni tisk. Pesnik je bil ob tem, ker ga je opazovala in zasle-dovala policija, razumljivo, previden. Ko je poletu 1941 napisal pesem, jo je najprej dal prebrati svoji ženi Ani, ki mu jo je morala prepisati s svojo spremenjeno pisa-vo. Ta prepis je na skrivaj položil na mizo Josipa Vidmarja v pisarni Slovenskega na-rodnege gledališča. (Zupančič je bil uprav-nik tega gledališča, Vidmar pa dramaturg in hkrati predsednik Izvršnega odbora Osvo-bodilne fronte). Tako je pesem prišla v prave roke in seveda tudi v Slovenski poročevalec.

Pesem Veš, poet, svoj dolg je, kot že rečeno, vzbudila veliko pozornost. Zato ni prešla le železni repertoar partizanskih mi-tlingov, temveč je bila mnogokrat ponatis-njena. Drugič je izšla v Slovenskem zbor-niku 1942. Če pa primerjamo ponatis v zborniku 1945, zlahka ugotovimo, da je imel prvotni natis precej tiskovnih napak ter da je pesnik dal pesmi šele zdaj dokončno obliko. Tako dopolnjeno pesem tudi objav-ljamo.

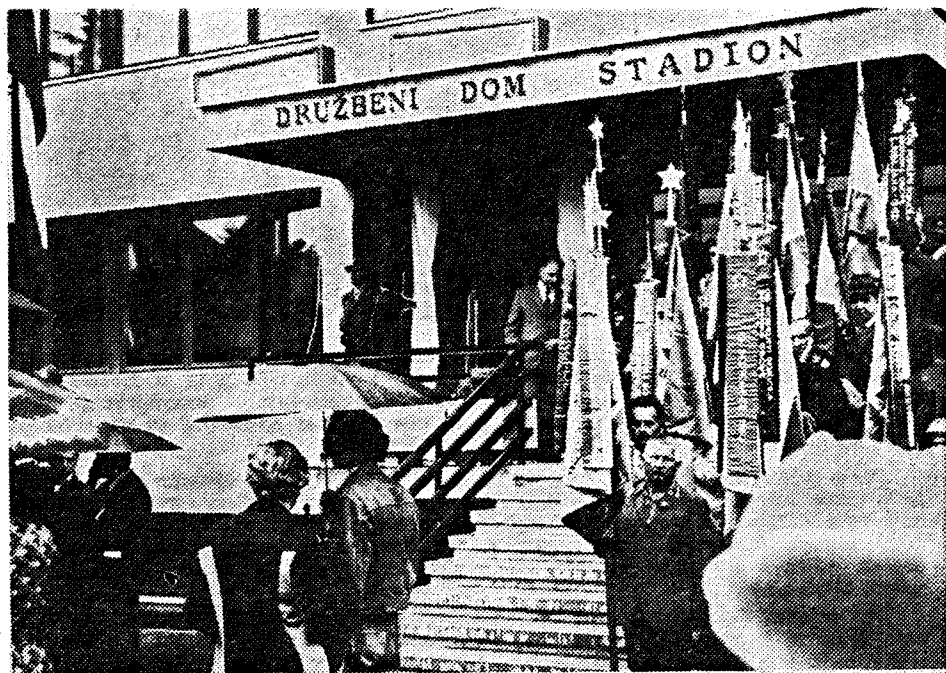
Zupančič je skril svoje avtorstvo tudi za nekatere značilnosti. To je storil v četr-tem verzu zadnje kitice, kjer je uporabil roditeljski »pojde lovce klat«, namesto tožil-nika »pojde lovcev klat«, kakor je delal običajno po navadi v njegovi rodni Beli krajini. Zaradi tega verza je tudi potožil svoji ženi, češ da je misel pesnika nevedna, da pa v teh časih ne more drugače ravnati.

V pesnikovi zapuščini je ostalo izredno veliko osnutkov, zapiskov pa tudi pesmi, kar vse kaže, da je pripravljaj zbirko, ki naj bi izšla ilegalno kot Borova Previharimo vi-harje. Literarni zgodovinarji so šele po vojni ugotovili, da je Zupančič prvi pisal odporniške pesmi, pred Borom in Kajuhom. Dušan Erjavec, urednik Zupančičevega Zbranega dela, pa med drugim pravi: »Leta okupacije in vojne so bila za pesnika nena-vadno plodna. Napisal je izredno veliko število pesmi. Reči bi smeli, da ni v nobe-nem obdobju svojega življenja ustvaril hkrati takšne množine stihov. Vse, kar se je v tem času dogajalo izven njega in v njem, je bilo tako silno in boleče, da je kljub težki in mučni bolezni nenehoma pisal.«

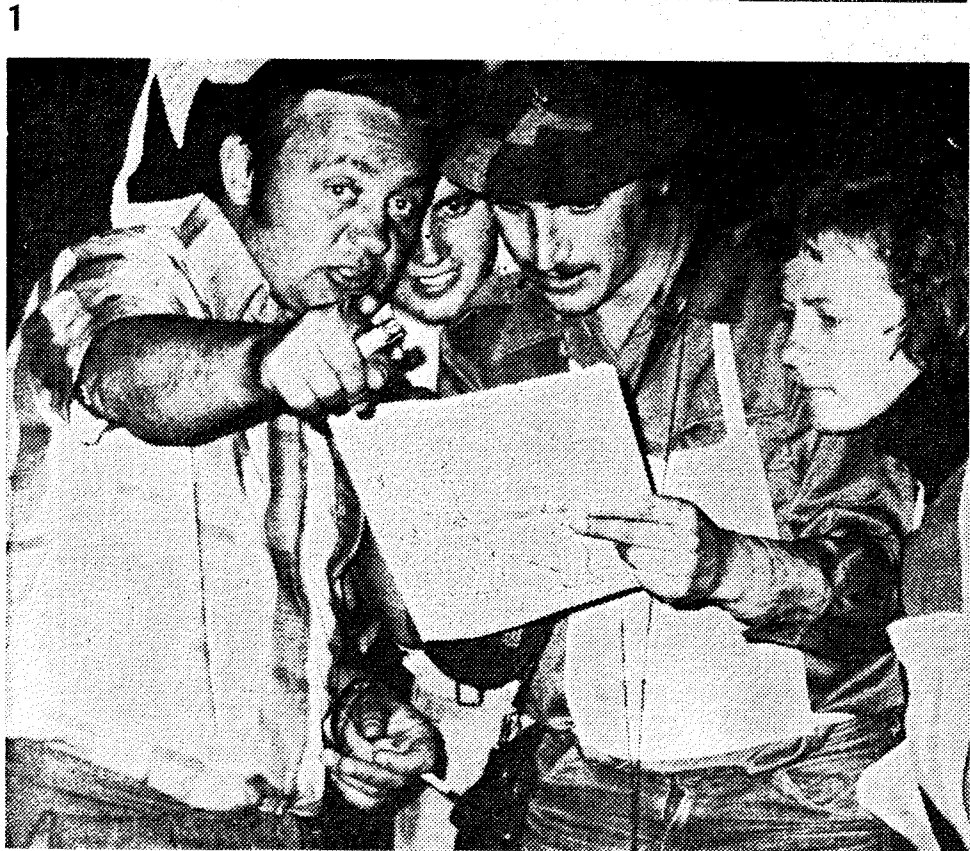
CRTOMIR SINKOVEC

nik; red zaslug za narod s srebrno zvezdo — Anica Bizjak-Zugelj, Karla Brence-Sku-ljan, Ivanka Črepinšek-Jakše, Cecilija Erzen, Ljubo Jugovič, Marija Bukovec-Petrovič, Ivan Pirš, Jožefa Tratnik-Bezgovšek in Mi-

lica Vogler-Stih; red dela s srebrnim ven-cem — Anica Kmet-Vajs in Zorica Ževart-Dančilović; medaljo za hrabrost — Ivan Kri-vec; medaljo zaslug za narod — Tone Uršič. RUDOLF URSIČ

V ljubljanski občini Bežigrad so 23. junija slovesno odprli novi Dom družbenih organizacij krajevnih skupnosti Stadion, v katerem ima svoje prostore tudi ZB NOV. V njem je tudi spominsko obeležje, ki je posvečeno 78 borcev za svobodo. Sloves-nost je bila pripravljena v počastitev občinskega praznika. Foto: Silvo Teršek

Na 5. republiškem orientacijsko-taktičnem tekmovanju ZRVS Slovenije in ZSMS se je med prvimi desetimi mladinskimi ekipami znašla tudi ekipa ZSM iz Maribora, v kateri je bilo tudi eno hudo redkih deklet na tem tekmovanju — pravzaprav sta bili samo dve. Mariborska mladinska trojka je zasedla 8. mesto, sestavljali pa so jo DRAGICA MAKSIMOVIČ, VILI VINDIŠ in STANKO LETNAR.

Poleg zelo dobre uvrstitve celotne trojke in tudi slehernega njenega posameznika je ta ekipa izstopala še po vrsti drugih »podatkov«: vsi trije so člani zveze komunistov in seveda ZSMS, dva pa sta tudi pripadnika mariborske teritorialne enote. Vsi trije so v četrtek, dan pred tekmovanjem, prejeli diplome na svojih šolah; Dragica je postala prodajalka s poklicno šolo, Vili je maturiral gimnazijo, Stanko pa je postal orodni ključavničar.

Vili je član ZK dve leti, sprejet je bil v gimnaziji; Stanko je komunist leto dni, sprejeli pa so ga v tovarni avtomobilov TAM, medtem ko je bila Dragica v soboto na tekmovanju šele dva dni star komunist. Sprejeta je bila v šoli za prodajalce.

In še to: Dragica in Vili sta lani kot mladince prastovoljno vstopila v enoto teritorialne obrambe. Stanko je nameraval isto storiti letos jeseni, vendar se je zgodilo tako, da bo teritorialno suknjo zamenjal za vojaško. Sel bo služiti vojaški rok.

NA SLIKI: Dragica Maksimovič je v svojo tarčo izstrelila pet krogel in zadela 23 krogov. Za dekle brez posebne vaje zelo dobro.

S 5. REPUBLIŠKEGA ORIENTACIJSKO-TAKTIČNEGA TEKMOVANJA ZRVS SLOVENIJE

Vedno trdnejše

V petek pozno popoldne in ponoči ter vse sobotno dopoldne se je v Ormožu in njegovi okolici odvijalo peto republiško orientacijsko-taktično tekmovanje sestavljenih ekip rezervnih vojaških starešin in mladincev, doslej po obsegu največje in zato tudi organizacijsko najzahtevnejše. Medtem ko se je prejšnja leta tekmovanju udeležilo običajno okrog sto petdeset tekmovalcev, jih je bilo tokrat čez tristo, zato je bil velik uspeh tako po množičnosti kakor tudi kot nov dokaz vse trdnejših vezi, ki se tko med zvezo rezervnih vojaških starešin in zvezo socialistične mladine predvsem na področju obrambnih priprav in obrambnega usposabljanja mladih. Pomerilo se je 51 ekip ZRVS in le dve od njih nista imeli ob sebi tudi mladinske trojke. Za naše bralce smo s tega tekmovanja pripravili pričujočo fotoreportažo...

1. V Ormožu je gneča, kakršne ne pozna niti ob trgatvi. Rezervni starešine s komandirskimi torbicami čez ramena in s pištolami za pasovi, v terenskih čevljih, mladinci v kavbojkah, trenirkah, nekateri v pisanih, maskirnih uniformah pripadnikov teritorialnih enot. Nobene mrzlice pri nikomer. Umirjenost vlada med tekmovalci, tu in tam kak mladinec lista topografski priročnik, gladi s krpo svojo pištolo. V čudovitem parku pred ormoškim gradom, kjer se bo vse začelo in tudi sklenilo, bučno done partizanske pesmi iz nekaj sto vatov, vmes lahka glasba; prve ustvarjajo slovesno in tekmovalno ozračje, lahka glasba pomirja.

Otvoritev tekmovanja. Govori predsednik RK ZSMS Ljubo Jasnič. Na odru stojijo tudi republiški sekretar za ljudsko obrambo Miha Butara, sekretar zveznega odbora ZRVS Jugoslavije Anton Saršon, predstavniki Glavnega štaba SRS za SLO in republiškega sekretariata za notranje zadeve, predstavniki ormoških družbenopolitičnih organizacij, predstavniki republiškega odbora ZRVS Slovenije...

Ura je 17.30: začenja se. Mladinci odhajajo na strelišče. Kmalu se oglase prvi streli iz pištol. Ptičje žgolenje potihne... Vsak ima po pet nabojev, tarča je krožna, 15 metrov daleč od strelcev. Najboljša je mladinska trojka iz Ilirske Bistrice: skupaj nastrelja 107 krogov.

18.30, Ivanjkovci: Rezervni starešine se udobno razmeste po pokošenem travniku, ena od trojk si je nekje našla celo mizico, nekoč kos pohištva v neki dnevni sobi. Razgrinjajo karte, ravnila, flomastre različnih barv. TAKTIČNA NALOGA. Trd oreh. Teritorialna četa v zasedi. Vsak je komandir zase in mora razporediti svoje vode, oddelke, mitraljeze...

Najboljša ekipa v taktični nalogi: Murška Sobota — 280 točk.

NA SLIKI: Ekipa ZRVS št. 44 (Tržič) si je v »zasedo« postavila salonsko mizico in na njej zbrala skupaj 180 točk za taktično nalogo.

2. Nad gorice se spušča mrak, nato tema in noč. S strelišča so prispeli mladinci in poiskali sotovariše, rezervne starešine. Oblikujejo se sestavljene ekipe ZRVS in ZSM. Na mostičku čez komaj premikajoči se potok je start. Sestavljene ekipe počepujejo okrog mostu in z baterijami osvetljujejo topografske karte in busole, iščejo vsaka svojo smer. Proti cilju nočnega orienta-

cijskega pohoda vodi pet različnih tekmovalnih poti — ob cesti, ob železniški progi, proti Litmerku, Libanji... Medtem ko so na tekmovanjih prejšnja leta ekipe dobile azimut le do kontrolne točke, tam pa so dobile elemente za hojo naprej, imajo tokrat elemente že na startu za vso pot do cilja, vendar pa morajo hoditi tako natančno, da med potjo najdejo vsaka dve kontrolni točki, kjer se morajo podpisati.

Ekipe odhajajo v temo, med vinograde, po poteh, po progi. Nekateri opazovalci napovedujejo, da jih najmanj tretjina ne bo

Besedilo: MIROSLAV ULČAR
Fotografije: BRANE JAKOVLJEVIČ

našla kontrolnih točk, tako dobro da so te skrite. Tekmovalci pa mislijo drugače. Zatrudno so odločeni, da pokažejo, kaj znajo. Kmalu šinejo v nočno nebo prve signalne rakete, zaregljajo puškomitraljezi. To so zasede, ki čakajo na nepredvidne ekipe. Če za-

Iz snežniških gozdov

Piše: JOŽE OBLAK - SIME

2. nadaljevanje

Civilno taborišče v bližini so sestavljali »civiliki«, ki so se zatekli v snežniške gozdove pred italijanskim in belogardističnim terorjem. V taborišču je bilo 87 ljudi, od teh je bilo za delo sposobnih le 23: 37 je bilo otrok do

14. leta (7 je bilo starih nad 50 let) in 10 žensk z otroki, med temi 2 novorojenčka. Civilnemu taborišču, ki so ga imenovali Slivniški bataljon ali 4. bataljon Notranjskega odreda, je bilo dodeljeno za zaščito 20 partizanov.

Vinko Baraga—Levčkov je padel 1944 kot član ekipe te-

renske lekarne »Planjava«, ki jo je decembra 1943 blizu Babnega polja ustanovil in vodil magister Boris Andrija-nič—Andrej iz Novega mesta. V Utah sem našel še: Jožeta Teršeliča — Kurirja, iz druge čete Notranjskega odreda, ki je bil sprejet v bolnišnico 1. aprila 1943; Jo-

OVENIJE IN ZSM SLOVENIJE V ORMOŽU

e vezi

seda osvetli ekipo na njeni poti in prepozna njeno tekmovalno številko, izgubi ekipa tretjino točk; kazni, ker med hojo po ozemlju v nasprotnikovem zaledju ni bila zadostno previdna.

Rezultat: zasede niso prepoznale niti ene ekipe, prav tako se nobena ekipa ni izgubila, tri so zgrešile kontrolne točke in le ena sama ni prišla na cilj. Vse druge so v redu nasle kontrolne točke in seveda tudi cilj.

NA SLIKI: Vojaški pregovor pravi v originalu »kartu čitaj, seljaka pitaj«. Tega se je držala tudi ekipa iz Ormožja, ki pa pohoda kljub temu ni končala srečno; zgrešila je kontrolno točko in ostala brez točk.

3. V parku za ormoškim gradom, tik ob veličastni vinski kleti, sobota ob 8.30 — reševanje topografskih nalog za sestavljene ekipe. Rezervni starešine in mladinci — drug ob drugem, vendar vsak zase rešuje vaze, ki so jih na topografsko temo zavozlali sestavljenci nalog. Znaki, nadmorska višina, azimut, karta, busola. Sonce že pripeka. Najboljše sestavljene ekipe so tukaj Ptuj, Ajdovščina, Postojna in Ljubljana-Bežigrad, ki so vse nabrale po 360 točk.

V tesni sobici nekje v pritličju ormoškega gradu malo kasneje mladinci grizejo svinčnike in odgovarjajo na vprašanja o narodnoosvobodilnem boju in maršalu Titu kot voditelju. Vprašanj je 40 in so zastavljena na podlagi vsebine knjige »Tito — poti naše revolucije«. Dokaj zahtevna so in zahtevajo še kar široko poznavanje naše polpretekle zgodovine. Marsikdo na marsikaj ne ve odgovora. Najboljša je ekipa ZSM iz Domžal, ki si tu pripori 230 točk.

Medtem v neki drugi sobi grizejo svoje svinčnike tudi rezervni vojaški starešine in odgovarjajo na vprašanja iz vojaške teorije. Tri obširna vprašanja zahtevajo opisne odgovore na temo boja v sovražnikovem zaledju, četrto vprašanje pa sprašuje o prispevku Jugoslavije k zmagi nad fašizmom.

4

Najbolje se odrežejo rezervni starešine iz ekip Ormožja, rBežice, Sežane, Ilirske Bistrice in Slovenske Bistrice; vsaka od teh trojk si pripori po 240 točk.

4. in 5. Preverjanje telesne spretnosti in moči — metanje bombe v na tleh označene koncentrične kroge ter plezanje po vrvi; za rezervne starešine in za mladince veljajo enaka merila. Pri metanju bombe brez zaleta in z mesta velja, da dobi po 20 točk vsak, ki vrže bombo v sredino 35 metrov oddaljenega koncentričnega kroga, pri plezanju po vrvi pa jih dobi prav toliko tisti, ki spleza do oznake 5 metrov visoko. Vsi slabši dobe manj točk.

Obe disciplini skupaj: najboljši so mladinci iz Zagorja in iz Ormožja, ki zberejo po 100 točk, med rezervnimi starešinami pa trojke iz Domžal, Ormožja in Sentjurja pri Celju, ki zberejo vsaka po 105 točk.

Bliža se poldne, h koncu gredo zadnje tekmovalne discipline. Ob cesti pod parkom spet pokajo pištole; zdaj streljajo rezervni starešine. Tu zmagajo rezervni starešine iz Ilirske Bistrice s 121 krogi oziroma točkami.

Na dvorišču ormoškega gradu pa v senci arkad na nekaj mizah rožljajo deli razstavljenih pušk. Tu tekmujejo mladinci v svoji »ekskluzivni« disciplini — razstavljanju vojaške puške M-48. Za najboljših 80 točk je treba vse to opraviti v najmanj 35 sekundah. Daljši časi dajo manj točk. Zmago slavita mladinski trojki iz Zagorja in Slovenske Bistrice, ki zbereta skupaj vsaka 140 točk od 240 možnih.

Ob koncu je treba vsekakor ugotoviti, da je bilo letošnje orientacijsko-taktilno tekmovalje nadvse uspešno. Posebno pohvalo zaslužijo organizatorji, zlasti ormoška organizacija rezervnih vojaških starešin s predsednikom Edvardom Pajkom na čelu ter rezervni podpolkovnik Slavko Bavčar in rezervni kapetan 1. razreda Bojan Fertin z republiškega odbora ZRVS Slovenije, ki sta tekmovalje odlično pripravila po strokovni plati. Kakor smo poudarili že

5

na začetku, organizirati tako množično tekmovalje ni bilo niti zdaleč lahko, zato je uspeh toliko večji.

Kot sklep naj zapišemo še nekaj izkušenj, ki bi jih bilo treba upoštevati na prihodnjih tekmovaljih. Rezervnim starešinam, zlasti v mestnih občinah, zaradi učiteljskih dolžnosti v šolah in drugje junijski rok tekmovalja ne ustreza, zato si žele tekmovalje v prvih septembrskih dneh. Predvsem pa bo treba v razpisu tekmovalja že pri-

hodnje leto določiti, da se smejo v ekipe zveze socialistične mladine vključiti samo mladinci, ki še niso služili vojaščine, še sploh pa ne bodo smeli biti rezervni starešine; prav take mladince, ki so tudi rezervni starešine, pa so letos zaradi pomanjkljivih določil (kar se nasploh — kadar gre za kakršnokoli prvo prireditel v novem obsegu — še prerado zgodi) v marsikateri občinski konferenci ZSMS z veseljem vključili v svojo ekipo.

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZASČITA

UVRSTITVE:

EKIPE ZRVS: 1. Ilirska Bistrica (1138 točk), 2. Domžale (1117), 3. Brežice (1102), 4. Ormož (1099), 5. Ljubljana-Moste (1085), 6. Sentjur pri Celju (1076), 7. Ptuj (1054), 8. Sežana (1050), 9. Jesenice (1037), 10. Ajdovščina (1031), 11. Dravograd (1030), 12. Laško (1026), 13. Slovenske Konjice (1024), 14. Slovenska Bistrica (1013), 15. Ljubljana-Bežigrad (1008), 16. Koper (1005), 17. Maribor (1002), 18. Škofja Loka (990), 19. Nova Gorica (980), 20. Ljutomer (980) itd.

EKIPE ZSMS: 1. Domžale (937), 2. Slovenska Bistrica (884), 3. Ormož (829), 4. Slovenske Konjice (824), 5. Ptuj (823), 6. Hrastnik (812), 7. Ilirska Bistrica (807), 8. Maribor (805), 9. Dravograd (782), 10. Škofja Loka (758) itd.

SESTAVLJENE EKIPE ZRVS in ZSMS: 1. Domžale (2054), 2. Ilirska Bistrica (1945), 3. Ormož (1928) itd.

ZRVS POSAMEZNIKI: 1. Maks Antolič (387, Ormož), 2. Anton Zele (381, Ilirska Bistrica), 3. Ivan Bergoč (379, Ilirska Bistrica), 4. Vojko Štemberger (378, Ilirska Bistrica), 5. Marjan Zagar (378, Domžale), 6. Dominik Grmek (374, Domžale), 7. Mitja Teropčič (372, Brežice), 8. Marjan Grosek (370, Sentjur pri Celju), 9. Franc Kene (370, Brežice), 10. Drago Ožek (370, Laško) itd.

ZSMS POSAMEZNIKI: 1. Srečko Kavka (357, Domžale), 2. Peter Mlakar (334, Slovenske Konjice), 3. Milan Lončarič (326, Slovenska Bistrica), 4. Stanko Kosar (306, Slovenska Bistrica), 5. Ivan Ivanuš (302, Ormož), 6. Vili Vindiš (300, Maribor), 7. Srečko Pirman (300, Škofja Loka), 8. Stanko Letnar (297, Maribor), 9. Roman Slovnik (291, Domžale), 10. Drago Kreže (289, Hrastnik) itd.

NAGRADE: Prve tri ekipe ZRVS — Ilirska Bistrica, Domžale in Brežice — so prejele pokale v trajno last, enako tudi tri prvo uvrščene ekipe ZSMS — Domžale, Slovenska Bistrica in Ormož. Prvovrščena sestavljena ekipa Domžal je dobila prehodni pokal. Najboljša posameznika, rezervni starešina Maks Antolič in mladinec Srečko Kavka, pa sta dobila v dar vsak svojo knjigo o Titu in — brezplačno udeležbo na tridnevem srečanju rezervnih vojaških starešin Jugoslavije od 2. do 4. julija v Črni gori.

žeta Špeha—Pepeta, iz druge čete Loškega odreda, ki je bil sprejet 3. aprila 1943 zaradi hude nadihu in Pepeta iz druge čete Notranjskega odreda, ki je bil sprejet prvega aprila 1943 zaradi rane v desnem stegnu.

Med osebjem UT sem našel tudi dve mladi Primorki: Vida Matko in Miloško Saksida.

Vida Matko je doma iz Spodnjih Bitenj pri Premu (občina Ilirska Bistrica) in je že oktobra 1942 prišla v bolnišnico Loškega odreda, kjer je ostala za kuharico. Pred tem je bila Vida lažje ranjena v boju pri Babni potli, toda rano si je pozdravila kar v enoti, ker se ni hotela ločiti od sestre Ančice. Vidin in Ančin oče Milec, ki je prišel z obema dekletoma v Loško dolino že junija 1942 hkrati z Dragom Milom, ki je pripeljal del Primorske čete preko bivše

meje v Loško dolino. Očeta Milana so ujeli belogardisti na Zupanovem lazju in ga ustrelili 19. decembra 1942. Vida, ki je bila sicer veselo narava, je izgubo očeta težko prebolela. Vida je bila sicer iznajdljiva kuharica. Na žalost smo vsi preživeli iz te bolnišnice po osvoboditvi izgubili vsak stik z njo. Vzroka si ne znamo razložiti. Ba je živi sedaj na Reki.

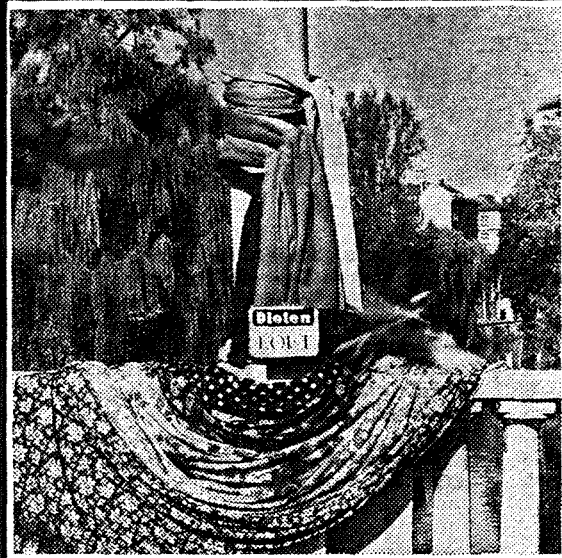
Miloška Saksida, rojena leta 1923 na Gradišču pri Prvačini, je prišla 15. 2. 1943 v prvo Kraško četo. Z večjo skupino novincev je šla na Notranjsko marca 1943, ko so jih Italijani napadli na Mašunu. Pri napadu je Miloška padla in si močno poškodovala koleno, da je le težko hodila. Poslali so jo v bolnišnico, kjer je našla osem tovarišev in dve tovarišici. To sta bili Vida Matko in Ivanka Mule iz Pudohe v Loški dolini. Ivanki, po do-

mače Rajdkovi, je lastni oče, ki je bil eden izmed najbolj zagriženih belogardistov v Pudohe, postavil zasedo in jo obstrelil. Po kratkem zdravljenju je odšla v Notranjski odred, kjer je ostala dva tedna. Miloško je namreč opazil politkomisar Serčerjeve brigade Janez Hribar in ji ukazal, da se mora takoj vrniti v bolnišnico. Kot izkušen partizan je Janez Hribar pravilno ocenil, da Miloška ne bo vzdržala velikih naporov v bojni enoti. Miloška se je vrnila v bolnišnico in pomagala Vidi pri delu.

Po mojem prihodu v Ute je Miloška postala bolničarka. Miloška, poročena Batišič, biva v Šempetru pri Gorici, Cesta Goriške fronte 54, se spominja: »V začetku mi ni bilo prav nič prijetno, saj nisem bila večja v ničemer.

Se nadaljuje

Nagradna križanka BETI Metlika 128

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Betino nagradno križanko, tretjo po vrsti, nam pošljite v pisemskih ovojnici z oznacbo »BETI 128« do 12. julija 1976. V 28. številki, ki izide 15. julija 1976, bomo objavili imena dveh pravilno nagrajenih reševalcev.) Pripravili smo dve nagradi — unikat vaze in keramike, ki jih prodaja poslovavnica — galerija Založbe Borec v Ljubljani na Titovi cesti 17.

Torej prijatelji nagradnih križank, ne zamudite roka. Včasih se kaj rado zgodi, da nam prihajajo rešitve še po določenem datumu. Mi takih rešitev žal ne moremo več upoštevati, ker natanko določenega dne pregledamo in opravimo žrebanje, ter oddamo v tiskarno.

Lepo pozdravljeni.

Uredništvo in uprava

NAGRADNA KRŽANKA BETI Metlika 128

Prüftek in ime

Poklic

točen naslov stanovanja

KMETIJSTVO ●
INDUSTRIJA ● TRGOVINA
● GOSTINSTVO n. sol. o.

ŽALEC
S SVOJIMI TOZD

ČESTITA K DNEVU BORCA
VSEM DELOVNIM LJUDEM
IN BORCEM NOV

4. JULIJ DAN BORCA

PRIDRUŽUJEMO
SE ČESTITKAM
K DNEVU BORCA

Gorjanci

AVTOPROMET,
GOSTINSTVO IN TURIZEM
NOVO MESTO - STRAŽA

MIZARSTVO
IN TESARSTVO

ZADOBROVA

p. Ljubljana-Polje

OPRAVLJA STAVBENO MIZARSKA
DELA, TESARSKA DELA Z EMBALAŽO
IN ŽAGARSKE USLUGE

ČESTITAMO
ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

OB DNEVU BORCA —
4. JULIJU ČESTITA

INDUSTRIJSKA UL. 13
TELEFON (062) 22-571

Velenje
trgovsko
in proizvodno
podjetje

TOZD MALOPRODAJA
TOZD VELEPRODAJA
TOZD KMETIJSTVO

čestita vsem nekdanjim borcem,
simpatizerjem in aktivistom NOV
za 4. julij — dan borca

ZINA — industrija ščetk
61001 Ljubljana, Trpinčeva 108
tel. n. c. 48-047, dir. 48-233
p. p. 599

ČESTITAMO ZA DAN BORCA — 4. JULIJ
VSEM UDELEZENCEM NOV, AKTIVISTOM,
SIMPATIZERJEM IN DELOVNIM LJUDEM
TER POSLOVNIM PRIJATELJEM,

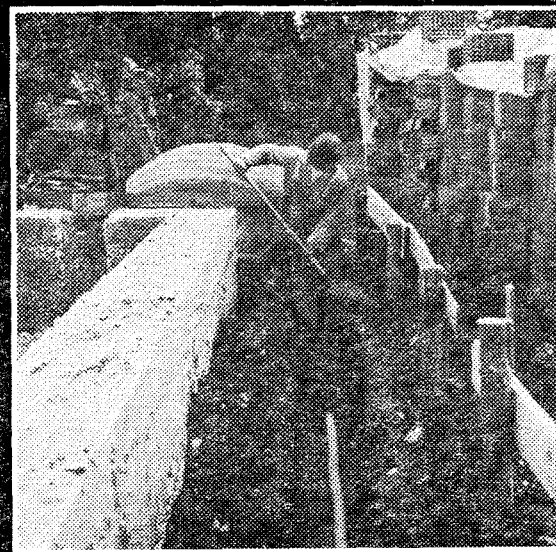
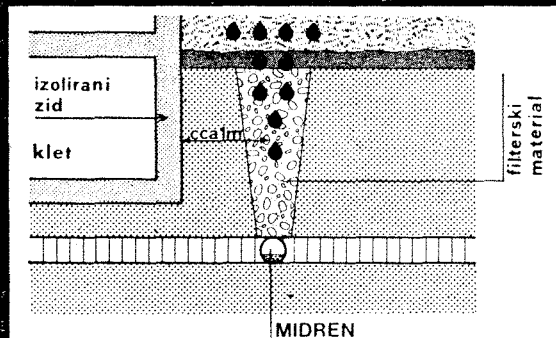
PROIZVODNJA KVALITETNIH ZOBNIH
ŠČETK LOTOS TER OSTALIH ŠČETK
IN ČOPIČEV.

Proizvodni program:
ELEKTROMAGNETI
VIBRACIJSKI DODAJALNIK
HIDRAVLICNE KOMPONENTE
INDIKATORJI NAPETOSTI

Iz programa MIDREN rebrastih fleksibilnih cevi
vam predstavljamo
Paket hišne drenaže HD 50 (premer cevi 50 m/m)
HD 80 (premer cevi 80 m/m)
HD 125 (premer cevi 125 m/m)
Poznana prstenasta fovilna drenaža, ki omogoča
zaščitno pred vdorom vlage v kletne
prostore hiše, se najučinkoviteje in najlaže izvede
s pomočjo paketa hišne drenaže.
Paket je namenjen graditeljem hiš, gospodarskih
poslopij ali vikendov.
Vsebuje:
60 m Midren cevi
1 kom. Midren spojka
1 kom. Midren-T-kos
1 kom. iztočna cev

SOCIALISTIČNA
REPUBLIKA SLOVENIJA

SKUPŠČINA OBČINE —
IZVRŠNI SVET

ŽALEC

čestita za 4. julij — dan borca in
7. julij — občinski praznik, ki ga bo-
mo letos praznovali v Letušu, kot
spomin na leto 1941, ko so naši ak-
tivistki uničili nemške napisne table
v Savinjski dolini.

Skupščina občine

ORMOŽ

Občinska konferenca ZKS
Občinska konferenca SZDL
Občinski sindikalni svet
Občinski komite ZSMS
Občinski odbor ZZB NOV
Občinski odbor Zveze rezervnih
vojaških starešin
in ostale družbeno politične
organizacije

ČESTITAJO ZA DAN
BORCA — 4. JULIJ

TRGOVSKO PODJETJE

GALEB

LJUBLJANA, Mestni trg 21

ČESTITA VSEM BORCEM,
DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

GOSTINSKO PODJETJE

POD GRADOM

VELENJE, CELJSKA 46

PRIPOROČA OBISK
KOLODVORSKE
RESTAVRACIJE —
BIFFE — PRENOČIŠČE

REK

rudarsko elektroenergetski
kombinat VELENJE —
TOZD TERMoeLEKTRARNA
ŠOŠTANJ

Proizvodnja električne in toplotne
energije, elektrofilterskega pepela in
izvajanje investicij. Gradi Termoelek-
trarno Šoštanj IV. z močjo 335 MW.

Delovnim ljudem,
poslovnim prijateljem
in vsem borcem
iskreno čestitamo
za dan borca — 4. julij

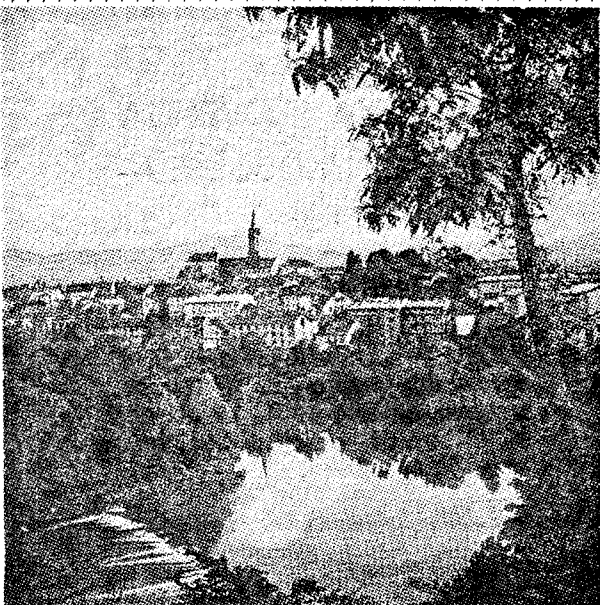
4. JULIJ DAN BORCA

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV
NOV SR SLOVENIJE
OBČINSKI ODBOR

SLOVENSKA BISTRICA

IN VSE DRUŽBENO
POLITIČNE ORGANIZACIJE
OBČINE
SLOVENSKA BISTRICA

čestitajo vsem borcem
NOV, aktivistom
in simpatizerjem,
delovnim ljudem
in ostalim občanom
za DAN BORCA — 4. julij

Socialistična republika
Slovenija

SKUPŠČINA OBČINE

IZVRŠNI SVET NOVO MESTO

Občinski komite ZKS
Občinska konferenca SZDL
Občinski komite ZMS
Občinski sindikalni svet
ZZB NOV občine — ZRVS
in vse druge družbeno
politične organizacije

ČESTITAJO VSEM
DELOVNIM LJUDEM,
PREDVSEM PA
NEKDANJIM BORCEM,
AKTIVISTOM
IN SIMPATIZERJEM NOV —
OB 4. JULIJU,
DNEVU BORCA

SKUPŠČINA MESTA LJUBLJANE

IN SKUPŠČINE OBČIN
LJUBLJANA-BEŽIGRAD,
LJUBLJANA-CENTER,
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE,
LJUBLJANA-ŠIŠKA IN
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK

čestitajo delegatom,
delovnim ljudem
in občanom za praznik
borca in dan vstaje
slovenskega naroda

ZA DRUŽINO,
ZA STANOVANJE,
ZA GOSPODINJSTVO

VSE BLAGO V ENI HIŠI

TRGOVSKO PODJETJE
nama
L J U B L J A N A

n u d i

v svojih veleblagovnicah
v Ljubljani, Kočevju,
Škofji Loki, Velenju,
Slovenj Gradcu
in na Ravnah na Koroškem

NAJVEČJO IZBIRO BLAGA

- za osebno uporabo
- za opremo stanovanj
- za ureditev modernega
gospodinjstva
- in za šport ter rekreacijo

SKUPŠČINA OBČINE MARIBOR

IN VSE DRUŽBENO
POLITIČNE ORGANIZACIJE

ČESTITAJO VSEM BORCEM
NOV OB DNEVU BORCA —
4. JULIJU

**TOVARNA PLASTIČNIH
IN OPTIŠKIH PROIZVODOV**
JOŽE KERENČIČ o. sol. o.,
optyl

ORMOŽ

SONČNA OČALA Z ZAŠČITNIM ZNA-
KOM OPTYL IN ZAŠČITNIM IMENOM
OPTYL MISS DIOB ALI CRISTIAN DIOB
SO JAMSTVO ZA ELEGANCO IN OPTIČ-
NO KVALITETO.
SONČNA OČALA PRED PRODAJO
POSAMIČNO KONTROLIRAMO.

S ekla očal
so iz skoraj nezlomljive
umetne plasti
organskega izvora,
ki so uporabni v svetu
vse bolj
ker optično steklo
priporočajo pri zdravstvi,
ker ščitijo oči
pred ultra vijoličnimi
žarki.
Modeli očal
oziroma design izbijo
pri hči Cristian Dior —
in zato so odsev visoke
mode.
Očala nosimo
v vseh sezonah leta.

OKVIRI SONČNIH OČAL
SO IZDELANI
IZ ZAŠČITNEGA MATERIALA
OPTYL, KI GA JE POSEBNO
PRIJETNO NOSITI,
KER JE LAHEK,
OKVIR SAM PA JE USTREZNO
OBLIKOVAN.
OPTYL
PREDELUJE V JUGOSLAVIJI
IZKLJUČNO KERENČIČ.

PAZITE NA ZAŠČITNI ZNAK
OPTYL

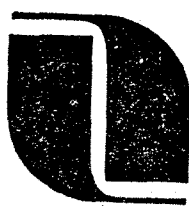

SLOVENIJA

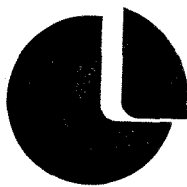
LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit

ILIRSKA BISTRICA

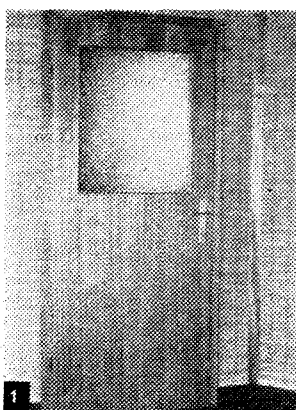

NOVOLES
POJEM KVALITETE

lesna
slovenj gradec

gozdarstvo in
lesna industrija
o. sol. o.

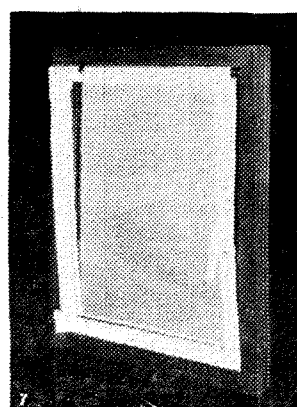
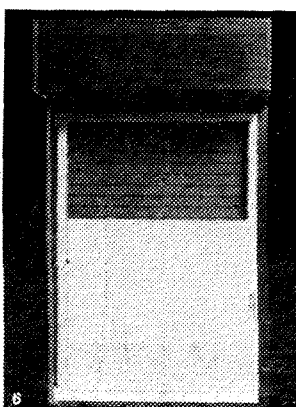
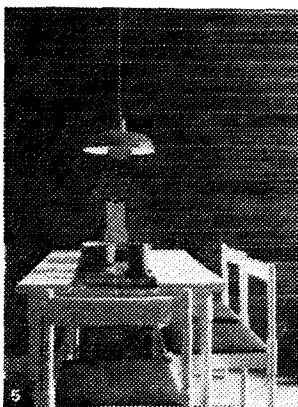
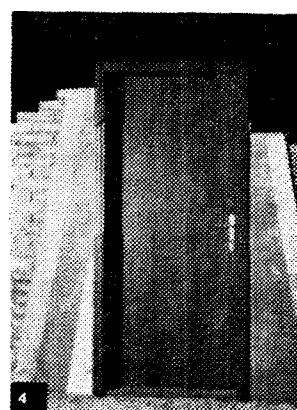
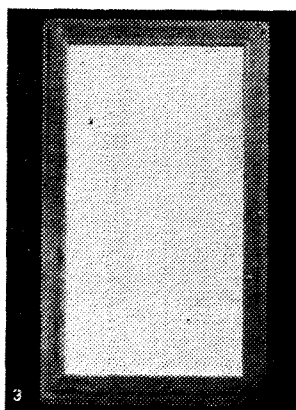
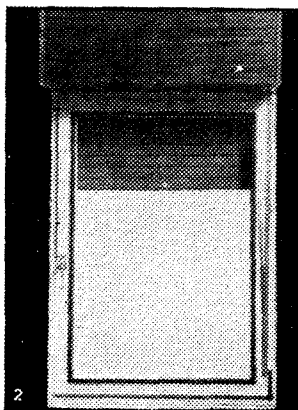

LESNA, SLOVENJ GRADEC,
vam s svojimi TOZD nudi:

žagan les iglavcev, ladijski pod-
iverne plošče — navadne in oplemenite-
ne, obloženo pohištvo in drugo.

Tukaj vam želimo predstaviti naš pro-
gram stavbnega pohištva ter stropnih
in stenskih oblog.

1, 4 — SUMO vrata
2, 3 — IZOLIR lips okna
3 — Stenske in stropne obloge
6, 7 — INTRO okna

**združene
ptt organizacije
slovenije
ljubljana**

n. sub. o.

Ljubljana, Cigaletova 15

čestitajo vsem delovnim ljudem, po-
slovnim prijateljem, predvsem pa
vsem nekdanjim borce, aktivistom
in simpatizerjem NOV ob letošnjem
dnevu borca — 4. juliju.

Dolenji
Logatec
tel. 74-260

proizvaja

- vezana okna in balkonska vrata
- enojna okna sodobnih dimenzij in balkonska vrata z izolacijskim steklom
- plastificirane profile in eslinger rolete
- kolonial stole raznih tipov in barv in druge proizvode drobnega pohištva

paloma

papirna konfekcija

sladkogorska
sladki vrh

LESNO INDUSTRIJSKI
KOMBINAT

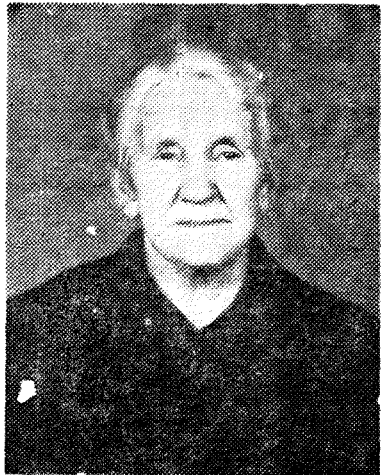
LIKO
VRHNIKA

s svojima TOZD Tovarna vrat Borovnica in Parketarna Verd

se priporoča cenjenim potrošnikom s svojim kvalitetnim proizvodnim pro-
gramom;

1. kompletna grundirana sobna vrata serijske proizvodnje za mokro vgraditev
2. kompletna finalizirana sobna vrata za objekte po naročilu za suho vgra-
ditev
3. vhodna in garažna vrata sodobnih oblik iz izbranega lesa framireja, jelo-
vine ali macesna
4. mize in stoli raznih finiŝev iz prvovrstnega bukovega lesa modernega in
kolonialnega tipa
5. žagan les iglavcev in listavcev standardnih dimenzij oziroma razrezan po
naročilu

Vse izdelke serijske proizvodnje lahko kupite po konkurenčnih cenah v na-
šem prodajnem skladišču »LIKO-KLI« Jelovškova 17, 61360 Vrhnika, tele-
fon 70-295.

Mati Judita

Devetdeset let ima partizanska mama Judita Marion-Flego. Stanuje v Šiški na Milčinskega ul. 24. Rojena je bila v kraški Istri pri Buzetu. V hiši bogatega mlinarja je tekla njena brezskrbna mladost. Potem se je poročila in odšla z možem v Pulo. Tam je rodila tri otroke, preden se je začela prva svetovna vojna. Takrat je kot begunka izgubila hčerkico, rodila pa se ji je tretji sin. Trikrat je bežala iz Pule, ki je bila prvo, iz letal bombardirano mesto v Evropi. V Puli je bil namreč največji arzenal takratne Avstro-Ogrske. Po vojni je morala zapustiti Istro in je s tremi malimi fanti bežala v Slovenijo. Mož je bil tisti čas kot Maistrov borec za severno mejo na Koroškem. V Puli so pustili hišico in se naselili v Mariboru.

☆

Kmalu za tem se ji je rodil četrti sin. Z možem sta bila zelo skrbna in sta poskrbela, da so študirali vsi otroci. Lino je postal strojni inženir, Ljubo je študiral medicino, Sikst je postal profesor, a Marko novinar. Vsi štirje so se že zgodaj vključili v revolucionarno delo. V hiši, ki sta si jo zgradila z možem, so bile stalne javke komunistov in tudi stalne hišne preiskave. Sin Ljubo je bil namreč član centralnega komiteja (pokrajinskega) SKOJ Slovenije. Koliko samopremagovanja je bilo potrebno mami Marionovi, ko je na primer šla obiskat svojega sina Ljuba, ki je bil zaprt z Borisom Ziherlom v ljubljanski jetnišnici. Takrat se je spoznala tudi z mamo Ano Ziherlovo in njegovim očetom.

Potem je nastopila 2. svetovna vojna. Že čez teden dni, 13. aprila 1941, so ji zaprli moža. Bil je eden prvih, ki je bil v mariborski jetnišnici, za tem pa v taborišču v Meljski kasarni. Čez nekaj časa so zaprli še mamo Judito Marionovo in njena sinova Siksta in Marka. Medtem je bil sin Lino v Slavonskem Brodu v tovarni vagonov in sin Ljubo v Ljubljani na študiju medicine.

Ko so zapustili hišo v Smetanovi ulici, ki so jo Marionovi z muko zgradili, so vse štiri internirali v Srbijo, v današnje Svetozarevo. Ob koncu leta 1941 so pri Celju aretirali najmlajšega sina Ljuba, ki je bil poslan na Štajersko, da bi pomagal organizirati partizanske enote. V februarju 1942 je bil ustreljen v Mariboru. Kmalu za njim so ustaši aretirali v Slavonskem Brodu najstarejšega sina Lina in ga februarja 1942 ubili v Jasenovcu. Nepopisna je bila bol mame Judite. V nosečnosti je morala začeti vse znova. Oba preostala sinova sta odšla med partizane. Ob koncu vojne sta se vrnila domov živa in zdrava.

Po vojni so se vrnili v Slovenijo, v Maribor, kjer so našli oropano hišo. Življenje se je začelo znova. Z udarniškim delom so vsi sodelovali pri obnovi domovine. Pred nekaj leti ji je umrl mož Matija v 90. letu starosti, medtem ko sta se preselila k sinovoma v Ljubljano. Tudi mama Judita še danes živi v krogu svojih otrok, vnukov in pravnukov.

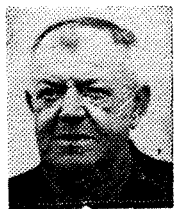
MARKO MARION

IMELI SMO LJUDI

Janez Kavčič

Dne 12. marca so se v Žireh poslovili od Janeza Kavčiča iz Zirovskega vrha. Star je bil 77 let. Bil je borec za severno mejo, z narodnoosvobodilnim gibanjem pa je začel aktivno sodelovati v začetku leta 1944.

Filip Vrhovec

V Žireh so 27. aprila pokopali Filipa Vrhovca iz Sela pri Žireh. Star je bil 73 let. Kot napredno mislečega človeka ga je okupator začel preganjati že leta 1942, naslednje leto pa so poslali v Dachau.

Stane Svetina

V Kačičah pri Divači so se zadnjega maja za vedno poslovili od Staneta Svetine. Rodil se je leta 1923 v Danah pri Divači. Po razpadu Italije je bil vključen v obveščevalni center Istrskega odreda. Prejel je dvojne odlikovanj.

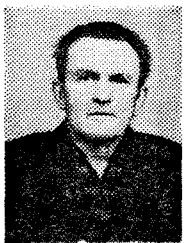
Janez Treven

Dne 14. maja so se v Novi Oselici za vedno poslovili od Janeza Trevena. Dosegel je starost 88 let. Preživel je prvo svetovno vojno. Okupatorji so mu požgali domačijo že kmalu po začetku našega NOB. Aktivno je sodeloval v narodnoosvobodilnem gibanju skupaj s svojima otrokoma.

Ana Kavčič

Dne 10. aprila je na Ljubinju pri Tolminu umrla Ana Kavčič. Rodila se je v Podbrdu leta 1903. Aktivno je sodelovala v osvobodilnem gibanju kot članica AFŽ in Rdečega križa. Dolžnost dajanja prve pomoči je vestno izpolnjevala tudi po vojni.

Milan Šajna

V Ilirski Bistrici so 23. maja pospremili na zadnji poti Milana Šajna. Rodil se je leta 1909. V NOB se je vključil spomladi leta 1942. Konec istega leta so ga odvedli v posebni bataljon, od koder se je vrnil po kapitulaciji. Vključil se je v okrožje načelstvo NZ. Bil je predlagan za odposlanca na Kočevskem zboru, ki pa se ga ni udeležil zaradi bolezni. Bil je odlikovan.

Ivanka Blažič

Na Ligu so 23. aprila pokopali Ivančo Blažič. Rodila se je leta 1896 v Kostanjevici pri Ligu. Njen mož Anton je odšel v partizane februarja 1943. Bil je borec Tomšičeve brigade. Bil je ujet in umrl je v nemškem taborišču. Sama je vzgojila dvojce otrok.

Ludvik Godina

V Kačičah pri Divači so 18. aprila pokopali Ludvika Godino. Rodil se je v Kačičah leta 1906. V partizane je odšel septembra 1943, kjer je bil borec Brkinske brigade.

Ivo Brinovec

Letošnjo pomlad so v Dobu pri Domalah pospremili na zadnji poti borca Slandrove brigade Iva Brinovca. Umrl je za posledicami naporov, ki jih je moral prestopiti v vojni.

Henrik Gačnik

V Ljubljani je 8. februarja preminil Henrik Gačnik. Rodil se je leta 1910 v Trzinu pri Mokronogu. V NOB je začel aktivno sodelovati leta 1941, toda že pred vojno je sodeloval v naprednem delavskem gibanju. V zimski 1942-1943 je bil borec v četi narodnega heroja Tončka Dežmana. Med neko akcijo je skočil v ledeno Savo Bohinjko in ostal v njej pet ur. Kljub invalidnosti je ostal aktiven. Imel je čin rezervnega kapetana JLA in je prejel dvojce odlikovanj. Bil je 100-odstotni invalid.

Albert Kavčič

Na tolminskem pokopališču so se 18. marca za vedno poslovili od Alberta Kavčiča. Rodil se je na Ljubinju leta 1928. Leta 1944 je odšel v partizane in je bil dodeljen komandi mesta Tolmin, kjer je ostal do osvoboditve.

Fanika Božič

Na pobreškem pokopališču v Mariboru so se zadnjega maja za vedno poslovili od Fanike Božič. Rodila se je pred 62 leti v Sajevcu pri Kostanjevici

na Dolenjskem. Takoj po zasedbi se je povezala s prvimi aktivisti; mimo nemških straž je prenešala bombe in strelivo. Oktobra 1941 se je z družino umaknila v italijansko okupacijsko cono. Decembra 1942 so jo zaprli belogardisti z dojenčkom vred. Po vrnitvi se je ponovno vključila v ilegalno delo. V partizanih je izgubila dva brata, eden pa je umrl v internaciji. Pokojni mož Lazo je bil načelnik štaba Zidanškove brigade.

Janez Jerman

V Trzinu so 26. marca preminil Janez Jerman. Star je bil 74 let. Z osvobodilnim gibanjem je začel sodelovati leta 1942, jeseni leta 1944 pa je postal borec 9. korpusa, v katerem je dočkal osvoboditev.

Janez Klavž

Dne 15. maja je preminil Janez Klavž iz Jazbine pri Črni na Koroškem. Rodil se je leta 1890. Po očetovi smrti je prevzel kmetijo. Leta 1941 se je vključil v OF. Gestapovci so ga aretirali februarja 1944 in odvedli najprej v Celovec potem pa v Dachau, Sainte Marie aux Mines, Natzweiler in spet v Dachau. Tudi po osvoboditvi je aktivno sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.

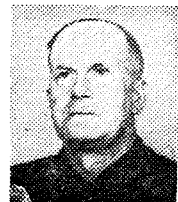
Franc Strahovnik

V Zalcu so se 8. maja za vedno poslovili od borca Franca Strahovnika. Rodil se je pred 67 leti v Sentjanžu pri Velenju. Avgusta leta 1944 se je vključil v Tomšičevo brigado, v kateri je ostal do osvoboditve.

Albert Vitez

V Cezsoči so se 17. maja za vedno poslovili od Alberta Viteza. Rodil se je leta 1925. Še mladoletnega so Italijani mobilizirali leta 1943. Po kapitulaciji se je vrnil in se 20. septembra 1943 vključil v 2. Soško brigado. Udeležil se je bojev na Tolminskem. Potem je postal kurir v štabu Bazoviške brigade. Bil je tudi kurir Rezijskega bataljona. Bil je odlikovan.

Ferdinand Kravanja

Dne 28. aprila so v Cezsoči pokopali Ferdinanda Kravanja, roj. leta 1907. Leta 1942 je bil vpoklican v italijansko vojsko. Po kapitulaciji se je vrnil domov. Vključil se je v aktivno delo na terenu. Leta 1944 je vstopil v delovno četo Komande mesta Bovec, v kateri je ostal do osvoboditve.

Leopold Demšar

Dne 24. februarja so se v Žireh za vedno poslovili od Leopolda Demšarja. Star je bil 64 let. Z OF je začel aktivno sodelovati leta 1942, oktobra 1943 pa je postal borec Vojkove brigade. Tudi po vojni je vestno opravljal vse svoje dolžnosti.

PREBERITE

PARTIZANSKO VOGRSKO VABI

Na Vgrskem pri Novi Gorici bo v nedeljo, 4. julija ob 10. uri dopoldne, slavnost, na kateri bodo razvili novi prapor borčevske organizacije. Ob tej priložnosti bodo odkrili spominsko ploščo na kraju, kjer je bila 12. septembra 1943 ustanovljena Goriška brigada, in ploščo v spomin ustanovitve prvega KNOO, založba Borec pa bo priredila razstavo svojih knjižnih izdaj s tematiko NOB, ki jo bodo odprli v soboto, 3. julija ob 20. uri.

Slavnostni govornik bo Julij Beltram, član RK SZDL.

Vabimo vse borce in njihove svojce, ter prijatelje, da se v čim večjem številu udeležijo tudi tovariškega srečanja, ki bo takoj po osrednji slovesnosti.

GOSTOVANJE TRŽAŠKEGA PARTIZANSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Pred zaključkom sezone bo Tržaški partizanski pevski zbor imel v juliju še nekaj nastopov.

Odbor nam je sporočil datume in kraje prireditev.

Dne 4. julija popoldne bo zbor pel vajakom in občanom sezonskega okraja v naravni votlini pri Divači; 11. julija zvečer, koncert na Kmečkem taboru v Dutovljah; 17. julija nastop ob 20.30 na prazniku »Unita«; 25. julija nastop ob 20.30 na vrtu prosvetnega društva Primorec iz Trebe ob obletnici postavitve spomenika padlim v NOB; 30. julija ob 20.30 na vabilo miljske turistične ustanove, koncert na glavnem trgu v Miljah; 31. julija nastop na prazniku »Unita« v Doberdolu.

Ansambel se bo povsod predstavil s priljubljeno »Partizansko balado«. V avgustu ne bo nastopov in bodo pevci izkoristili ta čas za oddih, da si naberejo novih moči, ko bodo v jeseni začeli s študijem tretjega programa.

LOKVICA VABI NA PRAZNOVANJE 4. JULIJA

Združenje borcev NOV in krajevna skupnost Lokvica v Beli krajini bosta letos še posebno slovesno praznovali dan borca.

Ze vrsto let si občani krajevne skupnosti Lokvica prizadevajo dobiti dostojen spomenik padlim v narodnoosvobodilnem boju, vendar do sedaj niso bili v stanju uresničiti to željo. Iz te male krajevne skupnosti, ki šteje tristo prebivalcev, je od 1941. do 1945. leta padlo trideset borcev. Letos pa so s pomočjo občanov in samoprispevka dosegli to, da bo še pred nedograjenim gasilskim domom postavljen spomenik, ki bo prihodnjim rodovom govoril, da je vsak deseti prebivalec te krajevne skupnosti dal za svobodo svoje življenje.

Ob tej priložnosti bo združenje borcev razvilo tudi svoj prapor, spomenik pa bo odkril narodni heroj Jože Borštnar, eden izmed organizatorjev OF in vstaje v Beli krajini.

Lokvica, prijazna vasica pod Goričami, vabi vse prijatelje Bele krajine, da se slovesnosti, ki bo 4. julija ob 10. uri, udeležijo v čim večjem številu; posebej vabimo vse borce in aktiviste, ki so med vojno spoznali dobre ljudi Lokvice.

AKTIV ZB »IZLETNIK CELJE« VABI BORCE

Aktiv ZB »Izletnik« Celje bo 10. 7. 1976 priredil v rekreacijsko-turističnem centru Golte nad Mozirjem tovariško srečanje borcev vseh avtobusnih podjetij Slovenije.

Srečanje, katerega pokrovitelj je »Izletnik« Celje, se bo pričelo ob 10.30 pri hotelu Golte s pozdravnimi govori predsednika aktivna ZB »Izletnik« Celje, glavnega direktorja »Izletnik« Celje in predsednika ZBZB NOV Mozirje.

Sledil bo kulturni program, v katerem bodo sodelovali: godba na pihala, pevski zbori in recitatorji, slavnostni govornik pa bo Boris Čizmek-Bor, prvoborec in predsednik sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri IS SR Slovenije.

PROSLAVA V SREMU V KOMLETINCIH

Slovenski ali 5. bataljon 1. Krajske brigade je imel prve smrtno žrtve v bojih med vasema Otok in Komletinci v Sremu.

Pred strelskimi jarki so obležali težje ranjeni in prve žrtve. Padli so: Drago Bezenšek, Vladimir Brečević, Jerko Lorencin, Miodrag Marković, Franc Šipic, Frank Sumak, Peter Spacapan, Darko Trubić in Branko Zorić. Med ranjenimi je obležala tudi Vera Melihen... Drobec mine ji je razmesaril spodnjo čeljust. Njeno stokanje sta zaslišala borca Stojan Baudek in Sredoje Gojko. Brez pomišljanja sta skočila iz jarka, da bi ranjenko prenesla vanj in ji nudila prvo pomoč. Toda komaj sta preskočila okop pred rovom, so ju Nemci s strojnico pokosili. Nepozaben je vzor njunega junaštva in humane požrtvovalnosti. Popoldne tega dne je mina ubila še Viljema Bratkovića in Franca Mozetića, Cilka Muri, ki je bila hudo ranjena, pa je umrla kasneje v bolnišnici v Beogradu.

Naslednji dan so pokopali vseh trinajst borcev v skupen grob na robu vasi Komletinci, v sadovnjaku Marka Čakarica. Tu so njihovi posmrtni ostanki počivali brez vsakega obeležja do jeseni 1975, ko so bili prenešeni v skupno grobišče v vasi Komletinci.

Letos na dan borca, 4. julija, bo občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Vinkovci priredil v Komletincih osrednjo proslavo 35-letnice vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije. Ob tej priložnosti bo svečano odkrito preurejeno spominsko grobišče, kjer počiva tudi trinajsterica borcev slovenskega bataljona. Načrte za spominsko grobišče je izdelal akademski kipar Dušan Džamonja iz Zagreba. Proslava se bo začela v Komletincih že 3. 7. ob 13. uri, otvoritev spominskega grobišča pa bo 4. 7. ob 10. uri dopoldan. Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Vinkovci vabi vse preživele borce, ki so se borili na sremski fronti in svoje padlih, da se udeležijo te proslave.

MILAN PEROCI

PRAZNOVANJE 4. JULIJA V MORAVČAH

Dan borca — četrti julij bodo letos v domžalski občini proslavili še posebno slovesno: osrednja slovesnost bo odkritje doprsnega kipa Jožetu Klanjšku-Vasji.

Na praznični predvečer bo ob 17. uri obhod patrolj, v katerih sodelujejo borci in taborniki, ki bodo obiskali starejše in bolne aktiviste narodnoosvobodilnega boja, ob 20. uri pa bo v Moravčah tovariško srečanje ob tabornem ognju.

Poskrbljeno je tudi za prijetno razpoloženje.

Osrednja slovesnost se bo pričela 4. julija ob 10. uri dopoldne, ko bodo na Trgu svobode v Moravčah odkrili doprsni kip Jožetu Klanjšku-Vasji.

Slavnostni govornik bo član sveta federacije Viktor Avbelj-Rudi.

ZBZB NOV Domžale vas skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami iz Moravč vabi, da se praznovanje dneva borca občanov domžalske občine 4. operativne cone udeležite v čim večjem številu.

ODKRITJE SPOMENIKA KARLU BOŽIČU

Odbor Komande mesta Koper in ZB Pobegi-Čezarji prirejata 4. julija odkritje spominskega obeležja padlemu borcu Karlu Božiču, ki je padel pred trinidesetimi leti.

Odkritje bo 4. julija ob 17. uri pri zaselku Izlaki na kraju, kjer je padel.

Vabimo vse borce Komande mesta Koper vse vaščane krajevne skupnosti Pobegi-Čezarji in druge.

ODBOR KOMANDE MESTA KOPER
ZB POBEGI-ČEZARJI

4. JULIJA V ŽILCAH

Vabimo na proslavo četrtega julija — dneva borca, ki bo v nedeljo, 4. julija 1976, ob 11. uri v Žilcah.

PROGRAM:

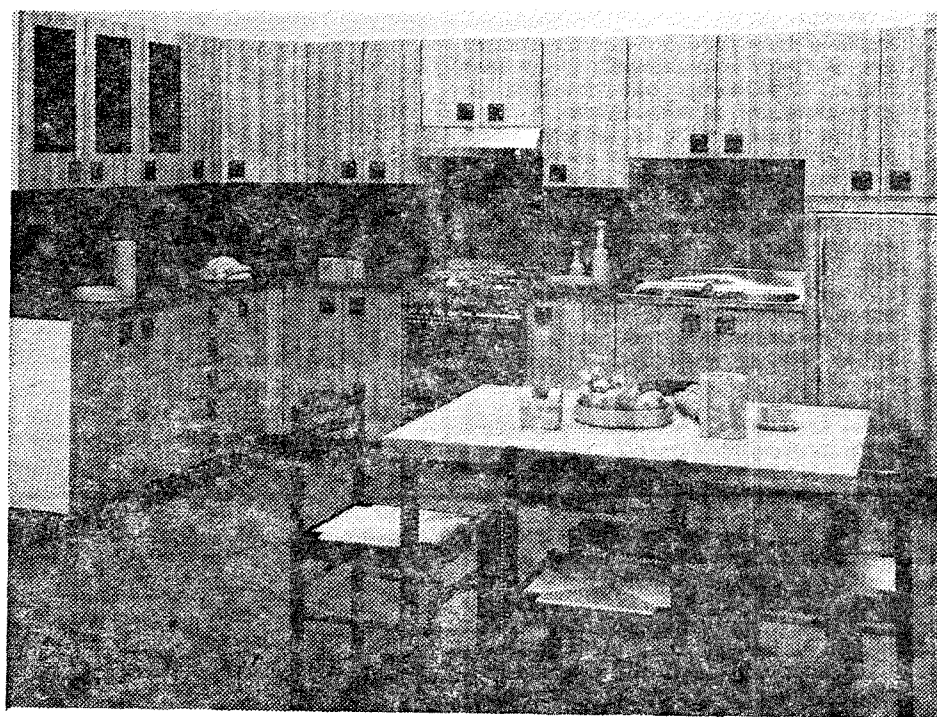
- ob 9. uri otvoritev prenovljene ceste Žilce—Osredek
- ob 11. uri proslava s kulturnim programom
- po proslavi bo tovariško srečanje DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE CERKNIČNA IN KRAJEVNA SKUPNOST CAJNARJE-ŽILCE

Pionirji — planinci

Letos je bilo že tretje srečanje pionirjev planincev občine Ilirska Bistrica. Zbrali so se mladi planinci iz vseh osnovnih šol pod mogočnim Snežnikom in imeli spominski pohod. Gostili so jih pionirji osnovne šole Toneta Tomšiča v Knežaku. Stopali so po krajih, kjer je heroj Tone Tomšič preživel svojo mladost, obiskali vse zgodovinsko pomembne kraje iz narodnoosvobodilnega časa ali prej, ko so se ljudje morali boriti celo za svoj jezik.

Tudi kulturno središče Zagorje so obiskali, kjer je Kette dokončal ljudsko šolo. Na koncu so se povzpeli še na Tabor in se spomnili vseh vojska, ki o previharile pivsko dolino. Prihodnje leto se bodo planinci zbrali v Jelšanah.

KUHINJA TANJA

Naša kuhinja ustvarja udobnost, svetlobo in toplino — nov ambient za nov način življenja.

Zato je kuhinja, ki si jo najbolj želite.

Enostavnost oblik in racionalnost komponibilnih elementov dajeja kuhinji svetlobo, eleganco in sodoben videz.

Vgrajeni gospodinjinski aparati omogočajo gospodinjini dober razpored časa.

TOVARNA POHIŠTVA

AJDOVŠČINA — JUGOSLAVIJA — TELEFON 065-73010/73011 — TELEKS: 34340

Srečanje brigadirjev

Občinski konferenci ZSMS Zalec in Mozirje sta minulo nedeljo pri kraški jami Pikel v Savinjski dolini pripravili srečanje brigadirjev veteranov ob 30-letnici mladinskih delovnih brigad. Srečanja se je udeležilo približno 150 nekdanjih brigadirjev.

Slavnostni govor je imel predsednik republiške konference ZSM Slovenije Ljubo Jasnič. V govoru je poudaril pomen mladinskih delovnih akcij, ki imajo svoje začetke že v letih NOB, ko so mladinci prvič organizirano pospravljali pridelke, tako rekoč okupatorju izpred nosa.

Leta 1946 so mladinci, polni delovnega elana in želje čimprej obnoviti porušeno domovino, začeli graditi progo Brčko—Banoviči in Samac—Sarajevo. To je bil začetek akcij, v katerih so se gradile železnice, ceste, tovarne, mesta in drugo. Kljub temu, da je naša domovina obnovljena, ni dandanes pomen mladinskih delovnih brigad nič manjši. V njih je še vedno neizčrpen vir delovne sile, ki med mladimi najbolj neposredno pogloblja tovarištvo, daje pravo vrednost socialističnemu delu in jih vzgaja v neposredne upravljalce in proizvajalce.

Sledil je kulturni program, ki ga je pripravil mešan pevski zbor iz Mozirja in recitatorji iz Preboda. Ob koncu so prebrali pozdravno pismo tovarišu Titu. Po ogledu jame Pikel je sledilo tovariško srečanje.

V OGLEDALU NASEGA CASA

Nekdaj s puško, zdaj z lopato

»Ob mladih smo še sami postali mladi, pa čeprav samo za en dan«

Ze pred tridesetimi leti so obljubili, da jim bodo pomagali, kolikor bodo le mogli.

Pa borci Briško-beneškega odreda niso pozabili svojih Bricev in minulo soboto, šestindvajsetega junija, so se po tolikih letih spet zbrali na Bregu pri Krasnem. Skoraj šestdeset jih je prišlo! Z njimi je bilo tudi nekaj družinskih članov in tudi nekaj takšnih zakonskih parov je bilo, da sta bila žena in mož borca te partizanske enote. In še več bi se jih zbralo, če nekaterih ne bi zadržala bolezen.

Na delovno mesto so odkorakali ob zvokih harmonike in z odredovo zastavo na čelu. Slinarjeva mama, ena izmed tistih domačink, ki je borcem prvega bataljona in bližnji partizanski bolnišnici prala perilo, je bila v vinogradu, ko jih je zagledala. S solzami v očeh je dejala, da se je v trenutku znašla v času pred več kot tridesetimi leti, v tistih decembrskih dneh leta 1943... Snidenje je bilo prisrčno, da ga z besedami ni moč opisati.

Tem ljudem naši borci niso samo prijatelji, marveč tisti, ki so jih medse sprejeli kot prve znance jugoslovanske domovine.

Seveda ni bilo dosti časa za pomenke, hitro je bilo treba preiti k delu.

V gornjem delu Brd, v tako imenovanem Kožbanskem kotu, so prebivalci še vedno brez vodovoda. Vrsto let so jim ga obljubljali in zdaj ga

bodo naposled le dobili. Priključek je prav v zaselku Breg. Trasa poteka po strmih pobočju v dolino in od tam prav tako strmo gor do Noznega. Dva metra globok in približno kilometer dolg jarek so izkopali člani mladinskih delovnih brigad »Slavko Slander« iz Domžal in »Ivan Roba« iz Nove Gorice v dveh tednih. Ni bilo lahko delo kopati v trdo laporno skalo. Tudi zasipanje ni bilo enostavno, toda naši borci so ga opravili z mladostnim zagonom. V petih urah so zasuli dobrih stopetdeset metrov jarka in še zemlji-

Borci Briško-beneškega odreda so se minulo nedeljo udeležili delovne akcije v Kožbani na Bregu pri Krasnem, kjer je te dni delala prva izmena mladincev; v nedeljo pa jih je že zamenjala skupina trinosemdesetih brigadirjev iz Ljubljane-Centra in Posavja. Foto: DANILO PERČIČ

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Na osnovni šoli Dolomitski odred iz Polhovega Gradca smo se pred kratkim odpravili na partizanski pohod. Šli smo na Mali Ključ, kjer je bil 7. maja 1942 prvi večji spopad med partizani in sovražniki v Dolomitih. Z nami so bili trije borci, ki so sodelovali v narodnoosvobodilnem gibanju že od 1941. leta. Eden izmed njih je bil Stane Vrhovec-Robin, podpredsednik mestne skupščine in predsednik ZZB NOV Ljubljana-Vič-Rudnik, ki je bil tudi udeleženec omenjenega spopada.

Posedli smo po suhem resju in pozorno sledili njegovemu pripovedovanju o 7. maju 1942 in borbi na Ključu.

»Gozdovi Polhograjskih Dolomitov so oživel že v zgodnji pomladi leta 1942... V gozdu nad Hruševem se je zadrževala partizanska četa. Vsak dan so prihajali novi borci. Borbeni Ljubljana je pošiljala svoje najboljše sinove, da z orožjem v rokah bijejo po zasovraženem okupatorju. Mala partizanska enota je tako kmalu prerasla v dve četi, ki sta šteli petdeset ljudi. Za hrano ni bilo težko, ker je prebivalstvo Hruševga, Babne gore in drugih vasi živelo z borci in za borce narodnoosvobodilne vojske.

Slab obrambni položaj taborišča nad Babno goro nas je prisilil, da smo se preselili v sosednje gozdove in se utaborili tik pod vrhom Malega Ključa... S stražarskega mesta tik nad taboriščem je bil razgled na obe dolini. Dobro smo videli tudi cesto, ki vodi skozi Brezje v Horjul ter drugo, ki pelje v Polhov Gradec. S tega mesta je bilo torej mogoče opazovati vsako večjo premikanje sovražnika.

Bilo je zgodnje jutro, 7. maja 1942. leta, ko so mirno ozračje presekali trije strelji iz puške. To je bil dogovorjeni znak za nevarnost, ki ga je dala vaška zaščita iz Hruševa. Trije strelji pa so pomenili, da »nevarnost prihaja« iz ljubljanske smeri. (Na cesti za Polhov Gradec in Horjul je bilo vse polno sovražnikovih kamionov!)

Prva četa je že krenila po pobočju Velikega Ključa v smeri Prošce, vodil jo je Ante. Drugih osemindvajset tovarišev je ostalo na položajih. Tri patrulje, okrepljene z lahкими mitraljezi, so previdno zapustile položaje, da bi pregledale okolico.

TV-15 ZA MLADINO

Boj na Ključu

»Gozdovi Polhograjskih Dolomitov so oživel že v zgodnji pomladi leta 1942...« je začel svojo pripoved Stane Vrhovec-Robin

»Pustimo jih blizu (do dvajset metrov), potem pa kar cevi zmorejmo!« so bile zadnje besede komandirja Martina.

Okrog tri tisoč Italijanov je napadlo osemindvajset borcev... Čeprav je bilo taborišče izdano, niso točno vedeli, kje smo. Streljali so vseprek z namenom, da bi se kje oglasila partizanska puška. Čim bliže so prihajali Italijani, tem bolj so se grmadili na kup. Potem smo napadli. Zagrmelo je. Bombe, mitraljezi,

puške. Fašisti so se razbežali kot kokoši. Naši mitraljezi pa niso odnehali. Rafalu je sledil drug rafal in redčil sovražnikove vrste. Prvi naval je bil odbit. Vse naokrog so ležali mrtvi in ranjeni sovražniki. Med nami ni bilo niti ene žrtve. Po vesteh so prihajale okrepitve. Italijani so pripravljali nov napad. Toda tokrat drugače. Z minometali so hoteli razorati naše položaje. Pol ure so mine neprestano rezale zrak. Italijani so napadli. Spet smo jih pričakali z

Stane Vrhovec, Jože Železnikar in Polde Koritnik med pionirji osnovne šole iz Polhovega Gradca, ki nosi ime Dolomitskega odreda.

ni meji ne bodo več izumirale. Zato so srečni, da je k njim prišla mladinska delovna brigada. Radi imajo te fante in ta dekleta tudi zato, ker so jim prinesli mladostne živahnosti. »Kot bi bili moji otroci,« je dejala ženica, ki je na trati obešala brigadirske hlače. Ti njeni otroci so ji do večera zvozili domov vse seno, pa smo jim radi verjeli, ko so rekli, da bodo v nedeljo ob slovesu kar vsi jokali.

»Res, Brici so ljudje, na katere se moraš navezati.

Pred mrakom so se borci in mladinci zbrali v zbor. Trije od borcev so bili pohvaljeni v dnevnem povelju. Kako prijetno je bilo slišati takšno pohvalo s strani mladih tovarišev! Za komandantom je spregovoril general-major Franc Črnugelj-Zorko, nekdanji komisar Briško-beneškega odreda, potem pa so se vsi skupaj zbrali ob tabornem ognju.

Tovarišica Nada Carevska je prebrala nekaj svojih pesmi, ki so nastale prav pred tisto šolo, v kateri je kot slovenska učiteljica v Brdih poučevala domače otroke. Bilo je to v prvi polovici 1943. leta, ko so si fašisti že domišljali, da so gospodarji tega dela naše zemlje. Spregovoril je tudi Silvo Gianfrate-Srečko, s posebnim zanimanjem pa so mladi brigadirji prisluhnili besedam generala Zorka, ki je govoril o nastanku in delu Briško-beneškega odreda. O tem, kakšen je bil pomen delovanja partizanskih enot v Brdih za vzpostavljanje družbenopolitičnih organizacij, je govoril prof. Vinko Tomc. Franjo Bavec je povedal, kako so dočakali osvoboditev in narodni heroj Janez Učakar je med drugim opisal pobeg iz taborišča v Gonarsu in prihod v Brda.

»Ob mladih smo še sami postali mladi, pa čeprav samo za en dan,« je bila misel, s katero so se borci Briško-beneškega odreda poslovili od mladih brigadirjev in domačinov — zadovoljni, da so se vsaj nekoliko oddolžili svojim prijateljem, ki so jim med vojno tako radi pomagali.

In ob koncu: pred mitingom so udeleženci nedeljske delovne akcije na Kožbanskem, borci Briško-beneškega odreda, zbrali med seboj več kot osemsto tisoč dinarjev za pomoč prebivalcem prizadetih krajev v Posavju.

POLDE VRBOVSEK

ognjem, ponovno smo jih vrgli nazaj. Proti večeru so napadalci pripravili poslednji sunek. Začelo nam je primanjkovati municije. Slabo nam je kazalo in odločili smo se, da prebijemo sovražnikov obroč. Presenečeni sovražnik se še ni dobro zavedel in že smo bili iz obroča.

V naših vrstah smo imeli le dva ranjena. Huje je bil od mine poškodovan Franček Strekelj, ki danes živi v Stranski vasi. Po obrazu je bil ves raztrgan in krvav. Sam se ni mogel premikati, zato smo ga v nekem jarku dobro prekrili z listjem in ga prišli iskat čez tri dni. Drugi je bil lažje ranjen v roko in je odšel z nami.

Iz obroča smo se prebili prav tam, kjer je bil sovražnik najmočnejši in to ga je očitno presenetilo.

Ko je sovražnik že na večer zapustil gozdove in se vkrcal na svoje kamione, ki so ga čakali na polhograjski in brezniški cesti, ga je napadla še Narodna zaščita in jim prav tako zadala hude izgube. Skupno je jakrat padlo trinideset Italijanov, ranjenih je bilo osemindvajset huje in štirinajst lažje, trije so izginili. Mi pa smo mirno prekorčili glavno cesto v Prošci in se premikali mimo Korošca v Mali vodi proti dogovorjenemu mestu na Prapročah.

Tovariš Vrhovec je s temi besedami sklenil svoje pripovedovanje, jaz pa sem začela razmišljati o vrlinah, ki so krasile borce narodnoosvobodilne vojske.

Bilo bi lepo, če bi si tudi danes ljudje tako nesebično med seboj pomagali. Vsakemu človeku v stiski bi takoj vsi priskočili na pomoč, kot so si takrat! Partizani ne bi nikoli ničesar naredili, če ne bi bili tako složni med seboj. Če bi oni ravnali tako, kot mnogi ravna danes, bi bil sovražnik še v naši domovini! In kako so bili partizani potrpežljivi in vztrajni, da so lahko dosegli svoj cilj.

Zato bi bilo prav, da bi pogosteje mislili na partizanske vrednote, pa ne samo mislili, tudi posnemati bi jih morali!

Moje razmišljanje je prekinila sošolka, ki me je poklicala k igri. Malo smo se še poigrali in veseli odšli proti Dolenji vasi in Polhovemu Gradcu.

METKA MAČEK

TV-15 ZA MLADINO

Posebni vlak je že navsezgodaj brzel proti Obsotelju. Bilo je veselo. Skozi okna so plapolale zastave in pesem je kipela iz grl razigranih brigadirjev. Kljub rani uri ni bil nihče zaspan, niti študentje niti profesorji. Pomenkovali so se o delovni akciji in nekateri so se kar malce bali, kako bo uspela. Toda, komandant Darko Florjan, ki je sodeloval že v treh mladinskih delovnih brigadah, jih je bodril in jim vlival poguma.

Podčetrtek, ta prijazni in tihi kraj ob skrivnostni Sotli, med mogočno Škofljo goro in Rudnico, je sleherne-ga med nami očaral. Mnogi so ga videli prvič, toda nikakor ne poslednjikrat...! Podčetrški pionirji so stali ob cesti in mahali v pozdrav.

»Glej jih, dekleta in fante, ti pa bodo zares zgrabili lopate in krampe, saj jih kar razganja,« se je zasmel brkati možakar na kolesu, ko je zagledal brigado, ki je z vihrajočimi zastavami korakala skozi naselje.

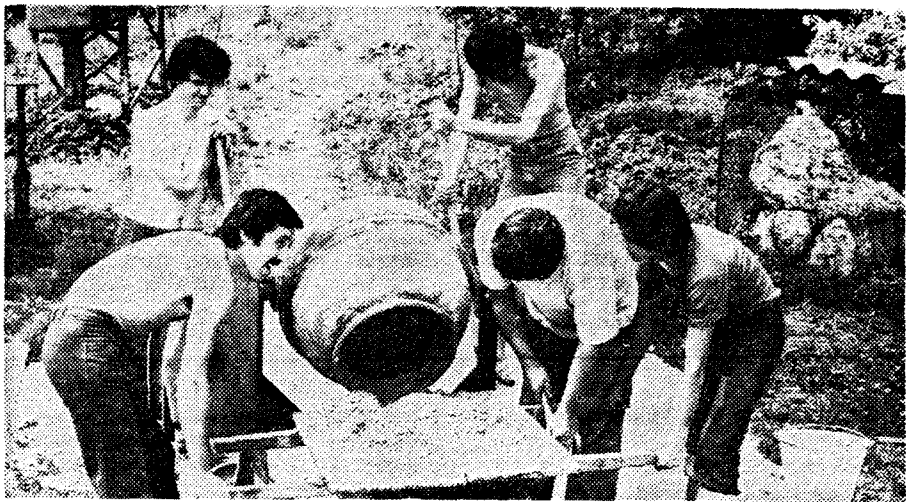
Tudi v novinarskem štabu je bilo zares živahno. Hodili smo po terenu in zbirali podatke za bilten, ki je izšel zvečer. Delali smo pogovore z brigadirji in komandanti ter vse skrbno beležili.

In kaj je povedal profesor Mate Šimunič?

»Med mladimi se počutim enkratno in kar pomladil sem se! Za seboj imam že vrsto delovnih akcij, saj sem sodeloval pri gradnji proge Samac—Sarajevo, avtoceste Zagreb—Beograd, leta 1950 pa sem delal v študentski skupini v Zagrebu. Prijetno sem presenečen, ko vidim mlade ljudi, kako se vedno radi poprimejo za delo. Te akcije ne bom nikoli pozabil in še večkrat si želim kaj podobnega.«

Ko sem se pogovarjala z brigadirji, je prišel mimo domačin. »Kako lepo je videti mlade, ko delajo tako složno,« je rekel.

Res, kako lepo je bilo pogledati dekleta in fante, ki so vihteli krampe!

Nepozabni dan v Podčetrtku

Brigadirji so bili kakor mravljice... Kljub vročemu soncu so delali neumorno

Ceprav šolo že dobro poznam, sem se skupaj z brigadirji razveselila mogočne zgradbe ob vznožju zelenega griča. Ob vhodu jo čuvata grčava hrastova dedek in babica, ki sta ju čisto preprosto oblikovala nekdanja učenca te šole. To je spomenik stoletnikoma, Juršetovi mami in Mlakarjevemu dedu, za katerega so vse do smrti skrbeli tudi pionirji. Ti res niso od muh. Le obiščite jih, pa boste videli, kaj vse zmorejo!

Na igrišču so se brigadirji zvrstili po četah, nato pa polni zanosa in poguma poprijeli za krampe in lopate. Partizanska brigada »Podčetrtek« se je podala na Rudnico. Hodili so po poteh nekdanjih partizanov, čakala jih je tudi zaseda. Zaslili so strele in se poskrili za grmičevje. Pripravljali so se že za protinapad, ko so spoznali, da sovražnik ni nihče drug, kot prijazni podčetrški lovec. Na cilju so imeli daljši počitek ob malici, medtem pa jim je borec 14. divizije Dominik Dravinec pripovedoval o doživljajih izpred več kot tridesetih let.

In študentska brigada? Brigadirji so bili kakor mravljice... Kljub vročemu soncu so delali neumorno. Hladil jih je le malinovec, ki so ga točila dekleta. Nekaj jih je delalo cesto od nove telovadnice do glavne ceste, drugi so betonirali in urejali v šolskem živalskem vrtu. Prva četa je lepo uredila stezo do spomenika Treh talcev v bližnjem gozdiču, drugi so spet ravnali zemljo, da bodo lahko posejali travo, skratka, dela jim nikjer ni primanjkovalo. Likovniki so iz hrastovega debla v spomin na to akcijo izklesali robota. Tudi v knjižnici je bilo pestro. Knjižničarke iz pedagoške akademije so ob pomoči skupine brigadirjev urejale grmado knjig, jih oštevilčile in razporedile po starostnih stopnjah. Lepo so se izkazale in zvečer so prejele diplomu uduknika.

Profesor Vauhnik se je kar čudil »mežnim cvetkam«, ki so delale tako zagnano, nič slabše kot predstavniki moškega spola. Nekaj čet je celo predčasno končalo z delom in so prišli na pomoč drugim skupinam, tako da so do obeda prav vsi postavili piko na i, kot se temu reče.

Po kosilu sta imeli sestanek organizacij ZK in ZSMS, na katerem so Marjana Kosija slovesno sprejeli v vrste zveze komunistov, zatem pa so se pomerili v odbojki, nogometu in šahu. Program s tem še ni bil sklenjen! Po večerji je komandant Darko najpriaznejšim brigadirjem podelil udarniške diplome, ki jih je izdelal grafik Bojan Golja, hkrati pa je dekan pedagoške akademije nagradil najboljše študente drugega letnika. Študentje so se pripravili krajši kulturni program, prižgali taborni ogenj in se ob njem povsneli. Medtem smo sklenili tudi izdajo našega biltena, ki so se ga brigadirji silno razveselili.

Kar prehitro je minil dan, poln zanimivosti in razburljivih dogodkov. Nismo se lahko ločili od Podčetrčka, kjer smo se počutili kakor doma. Vsi smo bili srečni, da smo nalogo dobro opravili. S tem smo pomagali dragim Podčetrčkanom, da bo pri njih še lepše in še prijetneje. »O, da bi še lahko kdaj sodelovali v delovni akciji...!« je bila želja, ki je izžarevala iz dvestotih mladih src. »Že zdaj se veselimo dne,« je še dejal ravnatelj šole Jože Brilej, »ko bo lahko naša brigada prišla v Maribor in vam pomagala pri urejanju okolice vaše nove akademije, ki jo tako hitro gradite. Pomagali bomo drug drugemu in tako bodo stiki med nami še tesnejši.«

Mislil, da so študentje s tem najlepše proslavili dan mladosti in rojstni dan tovariša Tita ter trideseto obletnico mladinskih delovnih brigad.

LUCKA LESNIK

Solkan med NOB

To so spomini moje mamice, ki je bila med narodnoosvobodilnim bojem sekretarka krajevne organizacije SKOJ v Solkanu

Med narodnoosvobodilnim bojem se je naš narod boril za svobodo. Da smo danes svobodni, ni samo zasluga borcev, ki so odšli v gozdove ter se z orožjem borili proti sovražniku, to je zasluga vsega svobodoljubnega prebivalstva. Tu di takratna mladina je prispevala svoj delež k osvoboditvi.

To pa so spomini moje mamice, ki je bila med narodnoosvobodilnim bojem sekretarka krajevne organizacije SKOJ v Solkanu.

Tako se je nekega dne odpravila na sestanek. Mladinke in mladinci iz več krajev so se zbirali v oddaljeni vasi na skednju... Tudi takrat se je pozno zvečer vrnila domov. V temi je literaturo, ki jo je morala razdeliti, skrila med drva in vejevje. Naslednje jutro jo je že zgodaj zbudil ropot na dvorišču. Ko je prišla v kuhinjo, je zagledala nekaj Nemcev, ki so prav takrat začeli brskati po hiši in dvorišču. Razmetali so

vse, toda našli še niso ničesar. Strahoma je gledala sovražnike, ki so se bližali skladovnici drv.

»Saj ne bodo ničesar našli!« se je tihoma tolažila.

Drva so letela na vse strani. Bolj, ko se je vojak približeval skriti literaturi, bolj jo je stiskalo pri srcu. Vedela je, da jih to lahko stane življenje...

»Nič ni,« je vojak nenadoma rekel in je odšel. Za njim so odšli še ostali. Verjetno so se naveličali iskanja. Potem je moja mamica stopila k skladovnici in prepovedano literaturo, ki je pozivala k boju, z ljubeznijo stisnila k sebi.

To je samo eden izmed mnogih drobnih spominov, ki so jih med vojno doživljali zavedni Slovenci.

MARIJA ŠAVLI

Bili smo izdani

To mi je pripovedoval moj stric, partizanski kurir postaje P 5

»Bilo je leta 1944 in sicer meseca januarja. Bili smo v kurirski postaji, ki je bila v neki samotni hiši. Postaja je štela petnajst ljudi. Iz hiše nas je pregnala sovražnikova hajka... Spominjam se, da smo hodili po kozjih stazah in z nami je bil domačin, ki je poznal mesto, kjer naj bi se varno skрили. Bila je to zapuščena hiša, v kateri je nekoč živela družina, ki je delala za Nemce. Ko smo prišli do hiše, smo bili veseli novega zatočišča. Brž ko smo vstopili, smo si pripravili ležišča in se spočili, kuharica pa nam je pripravila večerjo.

Toda, bili smo izdani...

Ko je nekega jutra kuharica že zarana vstala in kuhala žgance, je skozi okno opazila bližajočo se nemško kolo-no. Vsi so bili v belih ogrinjalih. »Nemci!« je zakričala. Mi, kolikor nas ni spalo, smo pograbili orožje, skočili na no-

ge, skozi okna in tako smo se nekako uspeli pravočasno umakniti v Trnovski gozd. Kuhani žganci in vsa oprema, razen pošte in orožja, je ostala v hiši. Proti večeru smo se vrnili in začudenih obstali. V hiši je bilo vse, kakor smo pustili. Mislili smo, da je hiša podminirana. Toda, zmotili smo se. Potem smo se spomnili na žgance in vodo. Mislili smo, da je zastrupljena. Našli smo nekega mačka in mu dali jesti žgance, pa so mu kar dobro tekli. Ostal je živ. Potem smo se še mi s slastjo lotili žgancev.

Kaj se je pravzaprav zgodilo, ne vemo dobro! Pravijo, da se imamo za to zahvaliti nemškemu oficirju, ki so ga pozneje zaradi neizvršene naloge kazensko premestili.

To mi je pripovedoval moj stric, partizanski kurir postaje P 5.

DARKO KLAVŽAR

KRAMLJANJE

Na vprašanje, zakaj tako dolgo nismo objavili tvojega sestavka o praznovanju dneva mladosti, ti bom takole odgovorila:

Dan mladosti ste praznovali z delom, s pesmijo, s tovarštvom in z eno samo željo, pomagati drug drugemu. To je, draga moja Lučka, najlepše negovanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja! Pa smo si zaželeli, da bi s to mislijo, ki je zlata nitka tvojega sestavka »Nepozabni dan v Podčetrtku«, na naši strani počastili tudi četrti julij, dan borca.

Zato, samo zato tvoj sestavek o mladinski delovni akciji v Podčetrtku predstavljamo šele danes!

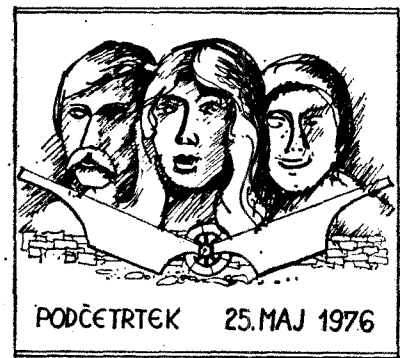
Pišiš, da si zadovoljna z novo obliko kramljanja, da si bila vesela objave »Brigadirke Katje« in nepopisno zadovoljna, ker si se udeležila delovne akcije študentov Pedagoške akademije iz Maribora. Skromno si pristavila, da si bila v časnikarskem štabu in priznala, da je pot od rokopisa do objave vse prej kot lahka. Priložila si tudi izvod biltena z željo, da objavimo naslovno stran. »Drugace pa ga imejte za spomin!« so bile besede, s katerimi si sklenila svoje pristrčno pismo.

Kar objavili ga bomo, draga Lučka!

Ob koncu bi zapisali še misel iz razmišljanja Irene Šifrer iz osnovne šole Franca Lešnika-Vu-

BILTEN

DELOVNE AKCIJE ŠTUDENTOV IN DELAVCEV PEDAGOŠKE AKADEMIE

PODČETRTEK 25. MAJ 1976

ka, ki mu je dala naslov »Ob četrtem juliju, dnevu borca«:

»Če vprašaš človeka, ki je preživel vojne dni, kaj je vojna, ti bo odvrnil, da je to najstrašnejše zlo na svetu... In če vprašaš mladega človeka, kaj je vojna, bo odgovor isti.«

To pa je, draga Irena, poroštvo, da bomo storili vse, kar je v naši moči, da se kaj takega ne bo nikoli več ponovilo!

Lepo pozdravljeni!

Milena

